

vergadering **C310**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en
Inburgering

van 14 juni 2022

Vlaams
Parlement

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het onderzoek naar en de ondersteuning van communicatie door lokale besturen – 3148 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Stijn Bex aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het Kopenhagenplan ter verhoging van lokale fietsinvesteringen – 3166 (2021-2022)	8
VRAAG OM UITLEG van Celia Groothedde aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het interfederale actieplan tegen racisme – 3205 (2021-2022)	16
VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het rapport van vzw De Wakkere Burger met betrekking tot artikel 304 van het decreet Lokaal Bestuur – 3230 (2021-2022)	22
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over kansen voor kmo's bij aankopen door lokale besturen – 3231 (2021-2022)	25
VRAAG OM UITLEG van Maxim Veys aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de rol van Vlaanderen in de omgang met beladen erfgoed door lokale besturen – 3238 (2021-2022)	28
VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de financiële situatie van steden en gemeenten – 3239 (2021-2022)	34

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het onderzoek naar en de ondersteuning van communicatie door lokale besturen – 3148 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): De Thomas Morehogeschool heeft een nieuw onderzoek, haar zesde onderzoek, gevoerd naar communicatiebeleid bij lokale besturen. Dat heet het Groot Gemeentelijk Communicatieonderzoek. Dat brengt de belangrijkste evoluties van het gemeentelijk communicatiebeleid van de laatste 25 jaar in beeld.

Het was een online enquête bij de communicatieverantwoordelijken van de steden en gemeenten. Er hebben heel wat steden en gemeenten meegedaan. Maar liefst 217 van de 300 Vlaamse steden en gemeenten – 72 procent – namen deel aan deze bevraging. Ik denk dat we hierdoor een duidelijk beeld krijgen van de huidige stand van zaken. Er waren gelijkaardige onderzoeken in 1997, 2003, 2008, 2013 en 2017.

We hebben uiteraard de coronacrisis achter de rug, en dat is een enorme uitdaging geweest op het vlak van sterke lokale communicatie. Daarom wijzen de conclusies ook op een specifieke reeks uitdagingen voor onze lokale besturen ter zake, want communicatie is natuurlijk belangrijk om de kloof met de burger te dichten.

Ik haal er enkele conclusies uit, samengevat uiteraard.

Het is vooreerst opvallend dat er meer communicatiewerk is bij de gemeenten, maar dat dat nauwelijks geleid heeft tot meer personeelsinzet. Ten tweede zie je dat er een groot verschil is in snelheid en aanpak, maar in heel wat gemeenten is er maar een beperkt communicatiebeleid, of komt dat slechts geleidelijk op gang.

Ten derde is het moeilijk om het communicatiebeleid en de visie op communicatie ruim ingebed te krijgen in de organisatie, ruimer dan louter bij de communicatiedienst. Ten vierde moeten we, aldus de onderzoekers, onze besturen beter ondersteunen op vlak van communicatie, in het bijzonder wat betreft crisiscommunicatie en interne communicatie. De vijfde conclusie is niet verrassend, namelijk dat er een groeiende ambitie is op vlak van burgerparticipatie.

Belangrijk is ook dat men ziet dat er heel wat algemene communicatie is, maar dat kwetsbare groepen vaak niet bereikt worden. Er wordt dus minder ingezet op doelgroepencommunicatie. We zien dat de communicatiedragers in evolutie zijn, dus dat er meer digitale communicatie is en minder mondelinge communicatie en drukwerk.

Ten slotte is het belangrijk en zorgwekkend dat de communicatie bij kleine gemeenten – hier gedefinieerd als gemeenten met minder dan 10.000 inwoners – erop achteruitgaat op vlak van personeelsinzet, beperkte werkingsmiddelen, weinig uitbesteding, minder beleid, minder participatie, et cetera.

Vandaar de volgende vragen, minister.

Welke conclusies trekt u uit dit onderzoek? Acht u het nodig dat er een evaluatie komt van het luik crisiscommunicatie na de coronacrisis, om hier de nodige lessen uit te trekken en er de good practices uit te onthouden die besturen kunnen inspireren?

Hoe kijkt u naar de daling in de doelgerichte communicatie en de vaststelling dat de overheid bepaalde doelgroepen moeilijk kan bereiken? Welke mogelijkheden en kansen ziet u om hierin verbeteringen aan te brengen?

Gezien het belang van eigentijdse en doelgerichte communicatie is de situatie in kleine lokale besturen zorgwekkend. Welke beleidsinitiatieven ziet u daar mogelijk?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u, mijnheer Warnez, voor uw vraag. Ik nam ook kennis van de resultaten van de inderdaad interessante bevraging en het interessante onderzoek. Ik deel uw bezorgdheid over de conclusies die de onderzoekers formuleren.

Kwalitatieve communicatie is een steeds belangrijker onderdeel van het lokaal beleid. Ik ben het eens dat het van toenemend belang is dat het lokale beleid en de resultaten ervan goed worden gecommuniceerd, om echt de verbinding mogelijk te maken met de inwoners. Dat is cruciaal.

Het blijkt uit de cijfers van het onderzoek – en dat is ook het positieve – dat de meeste lokale besturen zich daar ook van bewust zijn. Maar ook zijn er een aantal pijnpunten die uit het onderzoek naar voren komen.

Vooreerst moet worden benadrukt dat het vormgeven van een communicatiebeleid op maat van het lokaal bestuur tot de autonomie van het lokaal bestuur behoort. Dat is een taak van het lokaal bestuur. Dat betekent dat het lokaal bestuur zijn communicatief instrumentarium naar eigen believen kan kiezen. Er zijn heel wat organisaties, bedrijven en consultants actief – publiek, semipubliek en privaat – die de lokale besturen daarin kunnen ondersteunen.

Ik verwijs daarvoor in de eerste plaats naar Kortom vzw. Deze vereniging voor overheids- en socialprofitcommunicatie organiseert opleidingen, kennisdeling, inspiratiemomenten op basis van best practices en maakt onder andere sjablonen voor softwaretools omtrent communicatie.

Maar ook de Vlaamse overheid ondersteunt de lokale besturen. En dan verwijs ik eerst en vooral naar uw vraag over crisiscommunicatie. De Vlaamse Regering heeft de voorbije jaren noodgedwongen een hele leercurve meegemaakt – of ondergaan, of beleefd – rond de communicatieondersteuning van lokale besturen tijdens corona en de huidige Oekraïne-crisis. Ze speelde hierin een ondersteunende en coördinerende rol via het Crisiscentrum van de Vlaamse overheid (CCVO). Tijdens de crisissen werd en wordt vanuit Vlaanderen steeds meer communicatiemateriaal aangereikt aan de lokale besturen, dat ze zelf kunnen gebruiken in hun communicatie richting burgers. Het CCVO zorgt ervoor dat lokale besturen dit communicatiemateriaal gemakkelijk kunnen terugvinden, onder andere via de website waar alles wordt gebundeld.

De Vlaamse expertise met betrekking tot inclusief en doelgroepgericht communiceren – ook een vraag die u hebt gesteld – is aanwezig bij het Agentschap Integratie en Inburgering (AgII), Atlas, IN-Gent en Wablieft. Die werden bij de coronacrisis ingezet om te zorgen voor een vertaling van de coronaregels en vaccinatie-informatie naar tekst- en beeldfiches, video en audio in meer dan twintig talen. Deze materialen staan gratis ter beschikking van lokale besturen. Het Agentschap Integratie en Inburgering ontwikkelde ook een app waar anderstalige nieuwkomers crisisinformatie in hun eigen taal kunnen terugvinden.

Specifiek tijdens de Oekraïne-crisis voorziet de Vlaamse Regering extra middelen voor de vertaling van crisisinformatie naar mensen op de vlucht uit Oekraïne. Lokale besturen kunnen opnieuw op dat aanbod een beroep doen.

Algemeen verwijs ik nog naar het interdisciplinaire project, afgekort het ICC-project (inclusief crisiscommunicatiebeleid), gesubsidieerd door Sciensano, dat een strategie wil ontwikkelen voor meer inclusieve digitale crisiscommunicatie, die rekening houdt met de sociolinguïstische diversiteit van de Belgische bevolking, en die de informatie-ongelijkheid probeert te bestrijden. Bij toekomstige crisissen zullen deze aanbevelingen

zeker mee in overweging genomen worden bij het uitwerken van communicatieproducten vanuit Vlaanderen ter beschikking van de lokale besturen.

Daarnaast ondersteunen we de lokale besturen om in interactie te gaan met de inwoners, via het Labo lokale burgerparticipatie. Binnen het Labo worden innovatieve praktijken van lokale burgerparticipatie verzameld, geanalyseerd en verspreid. Daarbij is er aandacht voor praktijken met een specifieke doelgroepenbenadering zoals jongeren, ouderen en anderstaligen. Laaggeletterden zijn ook zo'n groep waar we specifiek aandacht aan besteden.

Ten slotte, en zoals u zelf ook aangeeft, kunnen de conclusies van het onderzoek niet los gezien worden van een ruimere discussie, met name de discussie over de schaal van de lokale besturen. De conclusies omtrent de achteruitgang van de communicatiecapaciteit bij kleine besturen is inderdaad zorgwekkend. Het is echter niet het enige signaal omtrent de zorgwekkende situatie bij kleine besturen.

Zo verscheen recent het doctoraat van Bram Van Haelter bij de UGent, een universiteit die u goed kent, dat onder andere concludeert dat enkel nog een deel van de grotere gemeenten erin slaagt om voldoende gekwalificeerd personeel aan te werven.

Uit een ander onderzoek door VOKA Antwerpen-Waasland blijkt dat kleine gemeenten onvoldoende garanties bieden op een uitgewerkt economisch lokaal beleid. Zij leggen de drempel op minstens 20.000 inwoners.

Nog een signaal: uit een bevraging van Decenniumdoelen bij lokale armoedeverenigingen over het beleid van hun gemeente blijkt onder meer dat hoe groter een gemeente is, hoe sterker ze inzet op armoedebeleid.

Nog een signaal: Audit Vlaanderen toonde ook eerder al aan dat er een link is tussen de schaalgrootte en de mate waarin voorzien wordt in voldoende IT-veiligheid. Meer algemeen zijn echt kleine besturen vaak bestuurlijk kwetsbaar, vooral door de vele eenmansdiensten.

En zo zijn er nog tal van voorbeelden die, telkens opnieuw, alarmsignalen laten rinkelen wanneer het over kleine besturen gaat.

Vanuit de Vlaamse overheid en verschillende belangengroepen zoals de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en Kortom worden de lokale besturen zoveel mogelijk bijgestaan op alle mogelijke aspecten van het beleid. Maar de Vlaamse Regering gelooft ook in sterke bestuurskrachtige lokale besturen, die in staat zijn om op eigen kracht een efficiënte en slagvaardige invulling te geven aan hun eigen kerntaken.

Meer nog, de Vlaamse Regering wil nog meer taken, verantwoordelijkheden en middelen doorschuiven naar de lokale besturen. U weet dat we daarvoor naar het noorden kijken, naar Denemarken en Zweden, waar we samen geweest zijn. Bij de vele gedachtewisselingen die we daar hebben gehad, is ook gebleken dat een gemiddelde gemeente in Zweden 35.000 inwoners heeft, in Denemarken is dat 60.000 inwoners, bij ons 22.000 inwoners. Het is mijn vaste overtuiging dat ook Vlaanderen nood heeft aan een opschaling om dat zeer specifieke probleem aan te pakken.

Concluderend, geloof ik dat de Vlaamse overheid een ondersteunende en coachende rol moet opnemen naar de lokale besturen, maar geen verpamperende rol. Ze moet hen niet verpamperen.

Als ikzelf, maar ook mijn collega's in de regering, spreken over decentralisatie, het doorschuiven van bevoegdheden, dan hebben we het over een evenredige afbouw van de Vlaamse administraties. Want het kan natuurlijk niet zijn dat we enerzijds bevoegdheden doorschuiven naar lokale besturen, maar tegelijkertijd een soort

van parallelle Vlaamse administratie in stand houden om gemeenten die falen in het vervullen van hun kerntaken toch bij het handje te houden, te begeleiden en te ondersteunen. Want dan zijn we in plaats van de structuren te vereenvoudigen ze aan het ontdebellen. Wanneer we decentraliseren, moeten we ook aanvaarden dat het ook de rol van Vlaanderen is om een stap terug te zetten. We kunnen onmogelijk de twee dingen tegelijk doen, want dan zijn we extra middelen aan het uitgeven en dan wordt het overheidsbeslag ook in Vlaanderen groter en zullen we meer personeelsleden nodig hebben in plaats van de geambieerde beheersing en zelfs afbouw van de omvang van het apparaat.

Ik vind het belangrijk dat we dat meenemen in de discussies – of eerder gedachteswisselingen, want vaak zitten we op dezelfde lijn – die we hier soms voeren. Als we vaststellen dat kleine besturen het heel moeilijk hebben in het vervullen van een aantal taken, kan het niet zijn dat wij als Vlaamse overheid hun handje vasthouden en voor hen het werk doen, want dan doen we dubbelop.

Er is een andere taak: kleine besturen die dat vaststellen, moeten zich volgens mij de vraag stellen of er een uitweg is in bovenlokale regiovorming, of, als het echt nodig is en niet anders gaat, er een uitweg is in fusie. Dat zijn volgens mij twee belangrijke antwoorden, naast de andere dingen die ik heb gezegd waar Vlaanderen ondersteunt en helpt waar het kan.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Uiteraard hebt u gelijk dat communicatiebeleid deel uitmaakt van de lokale autonomie. Het gebrek aan resultaten en slagkracht bij lokale besturen wat betreft de doelgroepencommunicatie is toch nog wel altijd iets dat mij zorgen blijft baren, omdat je dan kwetsbare mensen en kwetsbare doelgroepen niet bereikt. Als we spreken over kwetsbare personen gaat het uiteraard om meer dan inburgeraars.

Fusies en bestuurlijke samenwerking kunnen zeker een oplossing zijn op middellange termijn, die hebben we morgen niet. Maar op korte termijn is het dan misschien toch nog altijd interessant om voor een aantal thema's bijzondere aandacht te hebben en vanuit Vlaanderen ondersteuning te bieden – of misschien via de VVGS of ... kortom, dat maakt mij niet uit – zodat we de doelstelling richting die kwetsbare doelgroepen bereiken. En als ik een van die thema's op korte termijn naar voren mag schuiven, dan gaat dat bijvoorbeeld over het belang van onze democratie en het belang van lokale verkiezingen. En dan hebben we straks voor het eerst geen opkomstplicht meer en is het bijvoorbeeld belangrijk dat we in onze communicatie vanuit die lokale besturen die kwetsbare doelgroepen bereiken en hen toch meenemen in het verhaal waarom het belangrijk is om te stemmen en waarom men een stem uitbrengt.

Minister, misschien is dat iets dat we nog niet kunnen oplossen via fusies of bestuurlijke samenwerking en waarin u op korte termijn de lokale besturen ondersteuning wilt bieden?

Kris Van Dijck (N-VA): Minister, mijnheer Warnez, ik vind het een zeer boeiende vraag en een zeer boeiend antwoord. Er is wel iets waarvoor ik wil waarschuwen. We hebben op het vlak van communicatie van lokale besturen een mooie evolutie doorgemaakt. Ik kan daar zelf ook van getuigen. Wat deden de gemeenten vroeger op het vlak van informatie? Er was een maandelijks informatieblad en nu en dan een persmededeling, dat was het informeren.

Ondertussen hebben we in alle lokale besturen de weg richting participatie geëffend. Moderne media hebben het ons wat dat betreft eenvoudiger, maar tegelijk ook moeilijker gemaakt. Van die gemeentelijke informatiebladen zijn we geëvolueerd naar websites. Ondertussen hanteren we de sociale media plus het gevaar

dat daarbij komt kijken, namelijk dat we niet alleen communiceren, maar ook antwoorden krijgen en dat er debatten worden gevoerd. Minister, we zeggen dat we minder ambtenaren hebben om dat te doen. Een ambtenaar is ook altijd beperkt in het repliceren op kritieken met betrekking tot het beleid. Mijn communicatiewerkster zegt soms ook: 'Oei burgermeester, daar ga ik niet op antwoorden, want dit is een beleid.' Het is altijd een moeilijkheid. Ik wil maar zeggen dat er ter zake een evolutie is.

Ik kom tot het punt van de bestaffing. Minister, u trekt het ook verder open naar analyses rond andere beleidsdomeinen. Met mijn andere pet, als burgemeester van een kleine gemeente, denk ik 'Oei, we kunnen het niet', want uit allerlei studies blijkt dat we het niet kunnen. Ik onderschrijf het probleem dat vele kleine gemeenten hebben. Maar ik denk dat we kleine gemeenten ook steeds een spiegel moeten kunnen voorhouden. Onder andere Audit Vlaanderen is daar ook een instrument in. Ik zie die mensen graag komen. Niet omdat ik hen beschouw als inspecteurs of controleurs zoals dat vroeger wel het geval was, maar wel als mensen die zeggen op welke manier je gemeente functioneert en wat er al dan niet bij te sturen valt. Elke gemeente moet op een volwassen manier daaruit conclusies trekken. Waar die norm dan ligt van hoe groot een gemeente is, daar sta ik persoonlijk huiverachtig tegenover.

Mijn tijd is om. Het is een zeer interessante vraag en een interessant antwoord, om er ook met betrekking tot communicatie als lokaal bestuur te staan.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Voorzitter, laat mij beginnen met te protesteren: u hebt 2 minuten en 3 seconden gesproken. Ik heb het grondig nagekeken, op uw eigen klok. Nee, alle gekheid op een stokje. Het is een debat en dat mag nu niet alleen gaan over fusies. Het is breder dan fusies en op een zeker moment moeten we dingen ook kunnen loslaten.

Ik vind dat soms een beetje een Vlaamse ziekte. Als ik de collega's van de N-VA en het Vlaams Belang zou willen provoceren, zou ik van een Belgische ziekte spreken. Maar Vlaanderen heeft die ziekte ook. Het gaat over de moeilijkheid om iets af te schaffen. We maken iets nieuws dat in de plaats moet komen, maar het oude moet ook blijven bestaan. En zo zijn we altijd maar meer structuren aan het maken.

Ik zie dat ook heel vaak bij de decentraliseringsoefening. Wij zeggen dat dat nu de bevoegdheid van de gemeente wordt, maar toch moeten wij nog een back-up hebben om dat eigenlijk nog altijd wat zelf te blijven doen. Of we privatiseren iets, maar toch blijven we dat nog een beetje zelf doen. Of we vertrouwen iets toe aan het maatschappelijke middenveld, maar toch moeten we dat ook altijd een beetje blijven doen.

En dan krijg je natuurlijk een aangroeiadministratie. Daar moeten we zelf echt een beetje gedisciplineerd in zijn. Op het moment dat we zeggen dat het de taak van de lokale besturen is, dan is het ook hun taak. Het is hier niet zwart-wit, want in een crisiscommunicatie moeten we dingen leren en er zijn een aantal zaken waarin we wél onze verantwoordelijkheid moeten opnemen.

U hebt een belangrijk punt genoemd, namelijk de gemeenteraadsverkiezingen. We hebben het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) de opdracht gegeven om samen met belangengroepen van bepaalde groepen te gaan samenzitten. Ik denk hier aan de Ouderenraad, aan Bataljong voor de jongeren, gelijke kansen, mindervalidenorganisaties, armoedeorganisaties. Ik noem nu een aantal doelgroepen die we daar allemaal onder begrijpen. We moeten samen met hen bekijken hoe we een goede communicatiecampagne kunnen voeren om mensen duidelijk te maken dat het belangrijk is om te participeren aan een verkiezing, ook voor hun situatie. Op die manier kunnen we mensen mobiliseren voor het democratische proces, want je bent niet meer verplicht. Dat vind ik heel belangrijk. We moeten dat kunnen doen en

kunnen aanreiken aan de gemeenten. Dat traject is gestart. We moeten daar nu nog niet mee beginnen. Gelukkig moeten we de mensen nu nog niet beginnen te vragen om naar een stemhokje te gaan. Maar we moeten daar wel klaar mee zijn, we moeten tijdig een goede en degelijke campagne klaar hebben. Dat is absoluut nodig.

Verder kom ik tot de opmerkingen die u hebt gemaakt over Audit Vlaanderen. Audit Vlaanderen is inderdaad een belangrijk instrument dat we hebben. Dat kan een spiegel zijn. Bepaalde besturen – het kunnen kleine besturen zijn – kunnen zeggen dat ze het allemaal onder controle hebben en dat ze die behoefte niet voelen. Daarom zitten we vandaag niet in een dwingend kader. Maar we moeten de signalen hier wel durven noemen. Een kleine gemeente moet toch wel wat dieper beginnen na te denken. Als ze op iets langere termijn denken, voorbij hun eigen positie, voorbij hun eigen actuele situatie, worden fusies voor hen misschien een middel om maatschappelijke uitdagingen beter te kunnen aanpakken dan vandaag. Want nu moeten ze te veel een beroep doen op anderen en ze voelen dat ze aan de noden van hun burgers niet meer altijd optimaal kunnen tegemoetkomen. Dat is een vraag die moet worden gesteld. Ik vind het ook mijn taak als minister om daar regelmatig over te praten, om dat scherp te houden bij de mensen, zodat ze daar op een ernstige en open manier over nadenken. Ik heb het gevoel dat die openheid de voorbije jaren is gegroeid. Van de louter emotionele reactie om het af te wijzen omdat ze zichzelf willen blijven, is men in een bredere discussie terechtgekomen, waarbij men begint na te denken over het feit dat hun taak is om een bestuur te zijn en niet enkel een emotie. Daarin zullen we de volgende jaren wellicht nog verdere evoluties hebben.

Mijnheer Warnez, wat uw heel specifieke vraag betreft, kan ik zeggen dat de opdracht al aan ABB is gegeven en dat ze samenzitten met die verschillende belangengroepen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, ik dank u voor uw antwoord en voor het initiatief inzake de opkomstplicht.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stijn Bex aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het Kopenhagenplan ter verhoging van lokale fietsinvesteringen – 3166 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Collega Bex heeft een vraag om uitleg over het Kopenhagenplan ter verhoging van de lokale fietsinvesteringen. Ik ben deze morgen mijn plan van Kopenhagen vergeten mee te brengen, mijnheer Bex. Dat ligt nog thuis, maar we gaan met heel veel interesse naar uw vraag luisteren.

De heer Bex heeft het woord.

Stijn Bex (Groen): Voorzitter, u bent niet de enige burgemeester waar het Kopenhagenplan nog in de schuif ligt. Dat kan ik u verzekeren.

Minister, ik heb u een vraag gesteld rond de balans van het Kopenhagenplan vier maanden voor de deadline. Eind september moeten alle gemeenten hun dossier hebben ingediend. Uit het antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 282 blijkt dat 45 gemeenten voorlopig samen 93 projecten hebben aangemeld. Hierbij zijn amper 3 centrumsteden, die weliswaar goed zijn voor voorlopig 21 projecten. 83 potentiële projecten, waar u reeds kennis van hebt, zijn nog niet aangemeld.

U hebt ook een rondvraag gedaan bij alle lokale besturen. U hebt hun gevraagd om voor 1 juni iets te laten weten. U hebt in uw antwoord op mijn schriftelijke vraag gezegd dat die monitoring enerzijds belangrijk is om te kunnen inschatten hoever het staat met de doeltreffendheid van het Kopenhagenplan, maar ook om eventueel de toekenningsmodaliteiten bij te sturen in functie van een optimale aanwending.

Het relanceplan van de Vlaamse Regering voorzag 150 miljoen euro voor dit plan, waarvan 126 miljoen euro Europese relancemiddelen. De deadline voor het indienen van projecten is 30 september 2022, omdat er aan de Europese relancemiddelen een strikte timing hangt. Die moeten afgerond zijn voor eind 2025. Voorlopig zien we dat er nog 137 miljoen euro van de voorziene 150 miljoen euro aan trekkingsrechten ongebruikt blijven.

De ambities voor het realiseren van fietsinfrastructuur zijn hoog. De doelstelling die u had om 72 kilometer nieuwe fietsinfrastructuur aan te leggen, zal worden gehaald, want nu al staat de teller op 84 kilometer. Maar de vernieuwing van verouderde of onveilige fietspaden blijft voorlopig ver van de doelstelling, met projecten voor 44 kilometer terwijl u 946 kilometer vooropgesteld had.

Van de 25 projecten waarvoor reeds een voorschot van 80 procent van de subsidie werd aangevraagd, zijn er twee waarvoor er binnen de projectstuurgroep opgemerkt werd dat deze projecten niet voldoen aan het fietsvademeccum. U hebt ook zelf gezegd dat niet aan alle voorwaarden van het fietsvademeccum voldaan moet worden om in aanmerking te komen voor de subsidie.

Het is nochtans al een oud vademeccum. We discussiëren daar vaak over in de commissie Mobiliteit. De minister werkt momenteel aan een vernieuwd vademeccum om te zorgen dat toekomstige fietspaden futureproof zijn. De eisen worden eigenlijk strenger. Het is dus een beetje bizar om nu aan minder strenge voorwaarden toch fietspaden te gaan aanleggen.

Dit als inleiding. Ik heb een aantal vragen aan u, minister.

Bent u tevreden over de huidige voortgang van het Kopenhagenplan?

Hebt u op basis van de bevraging die u gedaan hebt, al een analyse gemaakt van de intenties van lokale besturen om de Kopenhagensubsidie te benutten? Kunt u al inschatten hoeveel van de voorziene trekkingsrechten gebruikt zullen worden, afgaand op deze voornemens?

Op welke manier zult u de toekenningsmodaliteiten van het Kopenhagenplan nog bijsturen om de aanwending ervan te verhogen, iets wat u aangaf in die brief?

Lokale besturen geven aan dat vooral het gebrek aan de capaciteit en knowhow om fietsprojecten uit te werken het voornaamste knelpunt is, meer nog dan een gebrek aan middelen. Op welke manier wilt u, samen met de minister van Mobiliteit, lokale besturen hierin ondersteunen? Het sluit misschien wat aan bij uw antwoorden op de vorige vragen. Ik weet het niet.

Projecten die niet voldoen aan de richtlijnen uit het fietsvademeccum, kunnen toch nog in aanmerking komen voor een subsidie. Hoe verzekert u dan dat fietspaden toch futureproof zijn? Welke criteria worden er wel gehanteerd door de projectstuurgroep die de projecten beoordeelt?

Tot slot vroeg ik me af of u al afspraken hebt gemaakt met de minister van Mobiliteit over de aanwending van niet-gebruikte trekkingsrechten. Vindt u ook, net als alle collega's trouwens in de commissie Mobiliteit, dat al deze middelen sowieso voor fietsinfrastructuur moeten worden aangewend? Kunt u dit beslissen samen met de minister van Mobiliteit, of is op een bepaald moment een regeringsbeslissing nodig

om die middelen door te schuiven? Hoe staat u tegenover de vraag van 'uw' provincies om de middelen voor het Fietsfonds te verhogen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Bex, ik bedank u voor de vraag, omdat het een belangrijk thema is dat me erg bezighoudt, namelijk Vlaanderen verder uitbouwen tot een fietsland. We zijn met de commissie naar Kopenhagen geweest. Die stad wordt vaak als een model voor het fietsbeleid naar voren geschoven. We hebben dat daar kunnen bekijken. Het is een fietsvriendelijke stad, die geografisch anders is dan Vlaanderen: er is meer ruimte om de fiets en de wagen te laten rijden. Maar als ik de stad vergelijk met een aantal Vlaamse steden, is de dominantie van de wagen in Kopenhagen groter dan in sommige Vlaamse steden. Mijn indruk is dat het openbaar vervoer in Denemarken performanter is. Het land slaagt erin meer mensen mee te nemen, maar op het vlak van het fietsbeleid is Vlaanderen de voorbije jaren stappen in de goede richting aan het zetten. Zeker in een aantal steden en centrumsteden zie je een forse overstap naar de fietsmobiliteit. Dat brengt ook nieuwe uitdagingen met zich mee.

U vraagt me heel concreet naar het Kopenhagenfonds. Voor mij is dat glas halfvol – of halfleeg als u dat wilt, maar ik bekijk het als eerder halfvol vanuit mijn voluntarisme. Ik moet rekening houden met de Oekraïne-crisis en met de voorbije coronacrisis, waardoor gemeentebesturen heel hard bezig zijn geweest met veel andere moeilijke uitdagingen. Vandaag is er ook een financiële crisis die de lokale begrotingen onder druk zet. We monitoren dat. Er komen daarover straks ook nog vragen. Binnen die context zie ik dat gemeentebesturen heel hard bezig zijn met die fietsinfrastructuur. Het glas is voor mij ook halfvol omdat de cijfers sinds het indienen van de schriftelijke vraag nog een stuk verbeterd zijn. Dat is belangrijk.

Ik geef u de cijfers. Op dit moment hebben 57 lokale besturen samen 158 projecten aangemeld. Daarnaast hebben 61 andere besturen via de bevraging met zekerheid aangegeven dat ook zij een of meerdere projecten zullen aanmelden. In totaal zijn dat 118 besturen die samen meer dan 500 kilometer aan nieuwe fietsinfrastructuur zullen aanleggen of bestaande infrastructuur zullen vernieuwen door gebruik te maken van het Kopenhagenplan. Een derde van de besturen engageert zich met andere woorden voor de helft van de gestelde doelstelling van ongeveer 1000 km aan vernieuwde of nieuwe fietsinfrastructuur. Die 118 besturen investeren samen ruw geschat 152 miljoen euro, met 46 miljoen euro aan trekkingsrechten uit het Kopenhagenfonds. Dat is afgerond een derde van de beschikbare middelen.

De bevraging toont dat er nog heel wat aankomende dossiers zijn voor subsidiëring via het Kopenhagenfonds. Gelet op de respons is er mogelijk nog een 'dark number': gemeenten die niet reageerden op de bevraging, maar mogelijk toch nog een dossier indienen. Voor mij is het daarom cruciaal om continuïteit en zekerheid te garanderen over de beschikbaarheid van een trekkingsrecht voor elk lokaal bestuur tot de uiterste datum waarop indiening mogelijk is. Dat is eind september van dit jaar.

Dat gezegd zijnde ben ik bereid bijsturingen te doen aan het Kopenhagenplan, wanneer dat leidt tot een verdere toename van het aantal vernieuwde of nieuwe kilometers fietsinfrastructuur. Het is vanzelfsprekend onze betrachting om alle voorziene middelen te besteden aan fietsinfrastructuur. Eventuele bijsturingen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op een regeling die toelaat dat ongebruikte trekkingsrechten, na een bepaalde periode, kunnen worden aangewend door lokale besturen die hun trekkingsrechten al hebben opgebruikt. Als we eind september vaststellen dat er nog geld over is en dat sommige gemeenten niet geïnteresseerd zijn om hun trekkingsrechten op te nemen terwijl andere bereid zijn om verder te gaan als ze meer trekkingsrechten krijgen, dan kunnen we erover nadenken of we dat al dan niet mogelijk moeten maken. Turnhout heeft zich bijvoorbeeld ingeschreven en is een enthousiast

bestuur. De stad wil een heel mooie fietsinfrastructuur realiseren maar heeft geen trekkingsrechten meer. Op zo'n moment kan het interessant zijn om eind september tegen zo'n stad te zeggen dat ze extra trekkingsrechten krijgt op basis van een goed dossier. Dat is een voorbeeld van hoe we dat zouden kunnen aanpakken.

Ik beraad me daar momenteel over. Er zijn misschien nog andere mogelijkheden. Ik sta daarover in contact met collega Peeters. Dat is uiteraard een beslissing van de hele Vlaamse Regering. Ik kan dat niet alleen samen met collega Peeters beslissen, maar ook de andere collega's in de meerderheid zijn voorstander van fietsinfrastructuur als een onderdeel van het relanceplan. Dat geldt ook voor de eventuele overheveling van middelen naar het Fietsfonds. Ik zal op korte termijn voorstellen aan mijn collega-ministers bezorgen om te kijken of en onder welke voorwaarden we dat doen. Dat is een deel van de oefening. Die 150 miljoen euro is verdeeld over alle gemeenten en ik moet tot eind september kunnen garanderen dat we ons engagement kunnen nakomen. Vanaf eind september kunnen we kijken welke middelen er zijn, en dan is onder meer het Fietsfonds interessant om al die middelen in te zetten op nieuwe of vernieuwde fietsinfrastructuur.

En dan wat de knowhow en dergelijke meer betreft: dat is een belangrijke vaststelling, maar ook een vaststelling die niet los kan worden gezien van de vorige discussie over schaal, capaciteit en de bestuurskracht van de lokale besturen. Gemeenten die opnieuw vaststellen dat ze niet in staat zijn om plannen te maken, te ontwikkelen, die de knowhow niet hebben om een fietspad aan te leggen of een fietsinfrastructuur aan te leggen, zou ik uitnodigen om ernstig na te denken over de vraag of hun schaal niet te klein is. Wegen aanleggen, voetpaden, fietspaden aanleggen, is toch een basistaak, een essentiële kerntaak van een lokaal bestuur. Als je zegt dat je dat niet kunt of dat je daar de mensen niet voor hebt, dan dringt zich toch heel sterk de vraag op of je dat gaat kunnen volhouden op termijn. Dan sta je toch voor een spiegel.

Een andere mogelijkheid is natuurlijk altijd de regiovorming, waarbij een aantal gemeenten een gemeenschappelijke mobiliteitsdienst uitbouwen, met een aantal ingenieurs en een mobiliteitsdeskundige die ze als groep helpt. De twee modellen liggen klaar.

Daarnaast kunnen lokale besturen natuurlijk ook een beroep doen op de kennis en de knowhow van de regionale beleidsmedewerkers Mobiliteit of van Fietsberaad Vlaanderen. Die staan altijd klaar om te helpen bij de opmaak van projecten. Ook collega-minister Peeters draagt bij aan oplossingen via sjablonen voor aanbestedingscontracten die het Departement Mobiliteit en Openbare Werken ter beschikking stelt. Dus wij doen wel onze dingen. Er zijn ook partners klaar, maar als zelfs dat niet genoeg is, dan dringt zich de vraag op of er niet 'getrouwd' moet worden.

Ik wil ook opmerken dat lokale besturen externe expertise kunnen inhuren om projecten uit te werken. Meer nog, in het kader van het Kopenhagenplan komen kosten van studie en ontwerp, ook als die extern worden aanbesteed, in aanmerking voor subsidie. Dus, als je zelf geen mobiliteitsambtenaar hebt, kun je er een inhuren, en ook dat wordt gesubsidieerd. Eigenlijk doen we daar al het mogelijke wat een normaal functionerend bestuur zou moeten toelaten om mee te werken.

Dan kom ik tot de vraag met betrekking tot de projecten die niet in aanmerking komen voor het fietsvademeccum. Het vademeccum is, zoals u weet, de bevoegdheid van minister Peeters, en mijn goede collega ging recentelijk in het Vlaams Parlement uitgebreid in op de status ervan en de plannen tot herziening. Het is evident dat ik daarvoor in de eerste plaats verwijs naar de positie van collega Peeters.

Aanvullend wil ik opmerken dat het Kopenhagenplan synoniem staat voor kwalitatieve gemeentelijke fietsinfrastructuur, waarbij het fietsvademeccum richtinggevend is. Dat fietsvademeccum is echter geen dogmatisch te volgen handboek. De

procedure voor de beoordeling van Kopenhagendossiers staat op de website van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB). Ik vat even samen.

De functionele beoordeling gebeurt door de projectstuurgroep volgens het decreet betreffende de basisbereikbaarheid. Daarin is, naast de gemeente, onder meer ook het Departement Mobiliteit en Openbare Werken vertegenwoordigd.

Ten tweede, die projectstuurgroep functioneert autonoom en motiveert haar advies met het fietsvademeccum als leidraad. Dat gebeurt overigens in overleg met alle betrokken actoren: openbaar vervoer, nutsmaatschappijen, spoorwegen, en dergelijke meer.

Indien er geen consensus is in de projectstuurgroep over een dossier, bijvoorbeeld wanneer een partij meent dat aan bepaalde voorwaarden uit het vademeccum onvoldoende wordt voldaan, kan er nog steeds beslist worden om een project wel goed te keuren voor subsidie. De beoogde kwaliteitsverbetering en de huidige situatie zullen daarbij centraal in de afweging staan. Maar ik denk dat dat hier over een zeer beperkt aantal projecten gaat die afwijkend goedgekeurd moeten worden. Als ik even kijk, zie ik dat er over twee projecten geen consensus bereikt is.

De voorzitter: De heer Bex heeft het woord.

Stijn Bex (Groen): Minister, u hebt over trouwen gesproken. Ik was dit weekend op een bruiloft waar de moeder van de bruidegom zei dat ze blij was dat er nu naast haar zoon, die altijd het glas halfleeg ziet, ook een vrouw staat die het glas altijd halfvol ziet. Minister, hier ben ik de bruidegom die het glas toch eerder halfleeg dan halfvol ziet. U haalt inderdaad betere cijfers naar voren dan bij de schriftelijke vraag: 46 miljoen euro in de plaats van 13 miljoen euro. U zegt ook dat ongeveer een derde van de gemeenten en de steden hiervoor in aanmerking komt. Als de theorie zou kloppen dat steden met een grotere bestuurscapaciteit eerder op uw kar van het Kopenhagenplan zouden springen, dan zou er verhoudingsgewijs, wanneer een derde van de gemeenten deelneemt, een hoger bedrag dan een derde van de middelen besteed moeten zijn. Ik weet niet of de schaalgrootte hier zo'n doorslaggevende rol speelt.

Wanneer ik met lokale bestuurders praat, hoor ik vaak dat zij van deze middelen gebruikmaken voor initiatieven die zij sowieso in de pipeline hadden zitten en dat het daar interessant is om de extra euro per 2 euro die zij investeren ook ineens van de Vlaamse overheid te vragen, maar dat dit plan relatief weinig nieuwe projecten doet ontstaan, dat dat daarvoor misschien niet de juiste stimulans is. Dat is misschien toch iets wat u ter overweging kunt meenemen om eens te bekijken of 1 euro boven op 2 euro geïnvesteerde middelen de juiste manier is.

Er is met name het Fietsfonds, waar de gemeenten compleet ontzorgd worden. Bovendien kunnen ze nog eens voor veel minder dan de middelen – in veel provincies zelfs voor 0 euro – gebruikmaken van dat Fietsfonds. De provincie betaalt de helft, de Vlaamse overheid betaalt de helft. Dat is voor veel gemeenten veel interessanter om snel tot fietsinfrastructuur te komen. Daar is het probleem dat minister Peeters de middelen opgetrokken heeft van 10 miljoen euro naar 15 miljoen euro per jaar, maar er zijn veel meer aanvragen bij dat Fietsfonds. Als de Vlaamse overheid nu versneld wil inzetten op extra fietspaden – tot spijt voor wie het benijdt, want de provincies zijn niet altijd populair in dit parlement –, dan is het misschien interessanter om via die weg te werken. Ik zou daar echt pleiten voor pragmatisme. Ik ben zelf ook geen grote believer in de provincies, maar als dat ervoor kan zorgen dat we op korte tijd veel meer fietspaden kunnen aanleggen, ben ik toch geneigd om daarvoor te kiezen.

U zegt dat er nu een bijsturing zal komen die zal inhouden – wellicht – dat naast hopelijk toch extra middelen voor het Fietsfonds, een aantal steden en gemeenten

die al aanspraak gemaakt hebben op die subsidies, nog meer zullen kunnen vragen. Op zich is het goed dat het naar fietsinfrastructuur gaat. Maar daar dreigt toch wel een jammere situatie voor mensen die in een gemeente wonen waar men inderdaad niet de capaciteit of de energie heeft om met dergelijke dossiers bezig te zijn, dat zij op hun kin kunnen kloppen. Dat is een bijkomende jammere zaak.

In het algemeen denk ik dat geëvalueerd moet worden of het toch niet beter was om dit project te laten uitvoeren door de minister van Mobiliteit, die bijvoorbeeld een administratie heeft rond alles wat met het fietsvademecum te maken heeft en in het algemeen gewoon weet wat waar nodig is. Ik vind dit niet per se de meest voor de hand liggende manier om middelen voor fietsinfrastructuur te besteden.

Maar in het algemeen besluit ik met de hoop uit te drukken dat u zoveel mogelijk middelen besteed zult krijgen. Daar staan we aan uw kant. Ik wil u absoluut oproepen om richting het Fietsfonds voldoende middelen vrij te maken, ook misschien voor de komende jaren. Daar is nog wel wat ruimte.

We zitten met die deadline van 2025. In welke mate dreigt dat er toch voor te zorgen dat we relancemiddelen mislopen?

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Minister, ik neem kort even het woord naar aanleiding van het vernoemen van de mooiste stad in de Kempen. Ik heb in voorbereiding van deze commissievergadering ook eens gekeken naar wat dat voor mijn stad betekent. Met de middelen van het Fietsfonds, voor een veilige schoolomgeving en van het Kopenhagenfonds zijn er elf projecten bezig en wordt er dus gewerkt aan elf locaties. De trekkingsrechten van het Kopenhagenfonds staan in voor de helft daarvan en bedragen al meer dan een miljoen euro. Dat geeft een beetje de situatie van een kleine centrumstad weer.

Minister, ik zal de bevoegde ambtenaar voor het project en de subsidies al waarschuwen dat hij eind dit jaar wakker blijft, want ik ben blij te horen dat de middelen die niet worden opgevraagd door de collega-besturen, herbestemd kunnen worden voor soortgelijke projecten voor de mensen die wel de slagkracht hebben om de ontwikkeling van de fietsinfrastructuur te versnellen.

Daarnaast begrijp ik wat u wilt zeggen met nieuwe projecten of projecten die al gepland waren, mijnheer Bex. Ik denk dat dat heel moeilijk uit te maken is. Dit is wel een middel, zeker nu de omstandigheden budgettair zwaar worden, om een bestuur toch te laten investeren in de fietsinfrastructuur. Ik ben daarin misschien meer een believer dan u.

De voorzitter: De heer Van de Wauwer heeft het woord.

Orry Van de Wauwer (cd&v): Er zijn verschillende woordspelingen gemaakt over de vraag of het glas nu halfleeg of halfvol moet zijn. Als ik op een feestje ben, is het vooral belangrijk dat het glas snel weer wordt gevuld. Dat wil ik ook vragen voor het Fietsfonds. *(Opmerkingen. Gelach)*

Ik treed collega Bex dan ook graag bij. De provincies spelen daarin ook een heel belangrijke rol. Als blijkt dat in september niet alle middelen voor het Kopenhagenfonds zijn besteed, vindt u in de cd&v-fractie alle steun om die extra middelen over te hevelen naar het Fietsfonds, zoals collega Fournier in de commissie Mobiliteit al herhaaldelijk heeft gesteld. De belangrijkste doelstelling is dat al die infrastructuurwerken voor een nog betere fietsinfrastructuur worden uitgevoerd, zodat we allemaal meer de omschakeling naar de fiets kunnen maken.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, het is heel belangrijk dat u duidelijk de boodschap geeft dat u sowieso wacht tot eind september en dat u nog de kans geeft aan alle gemeenten om alsnog van het Kopenhagenfonds gebruik te maken als ze dat nog niet hebben gedaan. Ik zou er niet mee akkoord kunnen gaan dat u nu zou zeggen dat we nu al het geld aan het Fietsfonds zouden besteden, want, collega's, er is een enorm verschil tussen het Kopenhagenfonds en het Fietsfonds.

Het Kopenhagenfonds vraagt meer inspanningen van de lokale besturen, want ze moeten voor elke euro 2 euro bijpassen, maar het is ook veel soepeler en laat vooral toe om sneller realisaties te kunnen verrichten om de fietsveiligheid op het grondgebied van de gemeente te verhogen door tal van ingrepen. Het Fietsfonds zit helemaal ingebed in een heel strikt kader, waarvoor je meer subsidies krijgt. Het komt er concreet op neer dat het Fietsfonds bijna uitsluitend wordt gebruikt voor grote investerings- en rioleringsprojecten, waarvan je weet dat het vaak lang duurt vooraleer die worden gerealiseerd.

Het is net heel goed dat er een Kopenhagenfonds is, waarmee gemeenten op een veel soepelere en vooral veel snellere manier ingrepen kunnen doen. We moeten dat fonds zo veel mogelijk laten werken. Als er geld over is, moeten we vooral kijken naar die steden en gemeenten die extra inspanningen willen doen in het Kopenhagendossier in plaats van het geld opnieuw over te hevelen naar het Fietsfonds, waarvan we weten dat het jaren zal duren vooraleer er een fietspad wordt aangelegd.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik wil even aansluiten op de bemerking van mijn fractiegenoot Paul Van Miert.

Mijnheer Bex, als ik het daarstraks had over het plan dat ik thuis was vergeten, dan ging dat over het fysieke plan van Kopenhagen dat we vorige week hebben meegebracht en dus niet over het Kopenhagenplan.

Ik ben tevreden met het Kopenhagenplan, omdat ik voor elke 2 kilometer die ik heb gepland er een kilometer bij kan leggen met de ene euro die ik erbij krijg. Bij de start van een plan kun je niet verwachten dat alle gemeenten nieuwe dossiers indienen, maar het is een stimulans en het biedt perspectief om verder te gaan.

Ik neem aan dat dit vooral wordt besproken in de commissie Mobiliteit, maar ik wil dit hier ook aanhalen, minister: soms stuiten we op een aantal problemen. Je hebt fietspaden en alternatieve fietspaden. Ik erken dat de provincies enorme inspanningen doen langs de fietssnelwegen, maar ik bots in het centrum soms op problemen die niets te maken hebben met het feit dat ik geen bestuurskracht heb of dat ik niet voldoende middelen heb, maar wel met het feit dat er te veel wordt gekeken vanuit een bepaalde verkokering. Als ik 12 meter heb tussen twee rode lijnen waar er vroeger een brede weg lag, waar er ook nutsleidingen moeten komen en waar ik nu voet- en fietspaden moet aanleggen, moet ik elke dienst apart bekijken. De Lijn zegt dat ze een weg van 6 meter moet hebben. Ik heb achterhaald waar ze dat vandaan haalt, maar dat wordt opgelegd aan de lokale besturen en aan studiebureaus. Voor de fietspaden wil men aan beide kanten 2 meter hebben en voor de voetpaden minstens een meter. Ook de nutsmaatschappijen willen minstens een meter hebben. Ik kan die meters niet op maar naast elkaar leggen. Ik doe een oproep om die verkokering voor een stuk achterwege te laten en om allemaal samen te kijken wat we in die openbare ruimte kunnen doen. Tussen het fietspad en die rijweg zou ik ook nog graag een haagje willen hebben. Ik besef dat die oproep om voorbij die verkokering te gaan, deze commissie overstijgt.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, collega's. Ik wil eerst en vooral collega Van Miert in het bijzonder – hij is afwezig, maar mevrouw Sminate zal de woorden zeker overmaken – bedanken, want hij is inderdaad een burgemeester die ernstige

inspanningen doet om de fietsinfrastructuur in zijn stad te verbeteren. Het is juist dat hij daar op elf locaties bezig is. Ik denk echt dat het feit dat men een subsidie krijgt, dat men een derde gesubsidieerd wordt, bij de begrotingsopmaak of bij de keuzes in het schepencollege over wat ze gaan doen – de middelen zijn altijd beperkt –, de verleiding groter maakt om te zeggen dat men meer wil inzetten op fietsinfrastructuur. Want we weten dat voor elke 100.000 euro die we daarop inzetten, er automatisch 50.000 euro naast ligt. Dat zorgt ervoor dat – ik weet niet of de heer Bex ooit zo'n uitvoerend mandaat heeft gehad, maar vele collega's zullen dit uit ervaring beamen – bij het maken van keuzes in een schepencollege het debat over wat belangrijk is richting fietsinfrastructuur kantelt.

Ten tweede betreur ik een beetje de centralistische toon – die ik niet van u verwacht had, van een partij als Groen – en de centralistische kijk op hoe we moeten werken. U zegt dat het allemaal beter gecentraliseerd zou gebeuren, omdat we dan meer overzicht hebben. Ik geloof dat het complementair moet zijn. Uiteraard moet de Vlaamse overheid investeren en dat doet collega Peeters ook. Er is een Fietsfonds. Sinds de provincies bestaan, is dat een van de dingen die ze doen. Toegegeven, ze doen daar goed werk. Als men zegt dat we daar nog wat extra projecten kunnen doen, dan sta ik ervoor open – dat heb ik daarnet al gezegd – om daar ernstig over na te denken. Ik wijs dat niet direct af, maar ik wil eerst kijken waar we tegen eind september met de projecten staan en of we nog tijd hebben om dat in orde te brengen. Mijn ambitie is dat alle middelen die beschikbaar zijn voor fietsinfrastructuur ook naar fietsinfrastructuur gaan.

Wat collega Ongena zegt, is natuurlijk waar. Als men vanuit een centralistische, jakobijnse, keizer-kosterachtige wijze naar Vlaanderen kijkt, dan is men blind voor de heel concrete, kleinere projecten die wat de fietsveiligheid en fietskwaliteit betreft, mijnheer Bex, een veel groter verschil kunnen maken in het dagelijks leven van mensen. Het traject naar school, het moeilijke kruispunt, het gevaarlijk stukje weg, het slecht aangelegde fietspad, het te smalle fietspad, wie weet dat? De lokale besturen kennen die.

Als ik zeg dat we misschien een versnelling hoger moeten schakelen, dan ga ik – ik kan het niet laten – een voorbeeld geven van mijn eigen stad. Wij hebben dertien projecten ingediend. Wij hadden een trekkingsrecht van 1,9 miljoen euro. Wij hebben voor 3,2 miljoen euro trekkingsrechtenprojecten ingediend, wat wil zeggen dat we daarbovenop, uit eigen middelen, 6,4 miljoen euro hadden. Dus als morgen, eind september, de deur opengezet wordt voor een stad als Turnhout of Mechelen en misschien een gemeente zoals Dessel of Sint-Katelijne-Waver of Duffel, dan zullen gemeenten zeggen: dit is onze opportuniteit, we gaan versnellen, we gaan meer doen. Ik heb er dus vertrouwen in dat we heel ver gaan geraken met die middelen.

Ten slotte zegt Fietsberaad Vlaanderen heel duidelijk dat een van de problemen de omvang van bepaalde gemeenten is, het gebrek aan capaciteit bij de lokale besturen om zulke projecten snel, degelijk, kwaliteitsvol te kunnen realiseren. Dat is een wezenlijk probleem. Als u met de lokale besturen praat – ik doe dat heel veel, vanuit mijn bevoegdheid als minister van Binnenlands Bestuur –, hoort u dat een van de grote knelpuntberoepen bij de lokale besturen mobiliteitsambtenaren zijn, of ruimtelijke planners en ingenieurs. Voor die mensen wordt vandaag tussen gemeenten gevochten, bij wijze van spreken. Ik kan dat begrijpen, ik verwijt dat kleine gemeenten niet. Dat is een typische uitdaging voor lokale besturen. En hoe kleiner het lokale bestuur, hoe scherper die uitdaging zich stelt.

Ik ben dus blij, mijnheer Bex, met uw vraag en met uw enthousiasme over fietsen, maar ben een beetje teleurgesteld in de wat centralistische, jakobijnse, keizer-kostertoon die ik in uw tweede tussenkomst dacht te ontwaren.

De voorzitter: De heer Bex heeft het woord.

Stijn Bex (Groen): Minister, u vroeg mij of ik ooit in een schepencollege had gezeten. Nee, inderdaad. Maar ik weet niet of u ooit bedrijfsleider bent geweest? *(Opmerkingen van minister Bart Somers.)*

Ik ben dat dus wel geweest en ik weet maar al te goed dat financiële overwegingen meespelen in het nemen van dergelijke beslissingen en dat het ook belangrijk is om de administratieve overlast zo klein mogelijk te maken. Daar hoeft u mij niet van te overtuigen.

Om hier nu te gaan zeggen dat het centralistisch en jakobijns en wat nog allemaal is, wat ik hier kom te vertellen, dat lijkt mij een beetje over het paard getild. Wat ik vooral heb willen zeggen, is dat ik het logischer had gevonden dat wat de Vlaamse overheid in dezen doet door de minister van Mobiliteit was gedaan en niet door de minister van Binnenlands Bestuur. Dat heeft op zich niets te maken met wat ze doet, maar met het feit dat dezelfde competentie, fietsbeleid, in een hand zit. Dat was het enige dat ik daarmee wilde zeggen. Ik hoop dus dat ik u er daarmee ook van heb kunnen overtuigen dat ik geen jakobijn of centralist ben. Integendeel, ik ben heel blij dat een groen bestuur als Mechelen alvast geanticipeerd heeft op uw beslissing om de budgetten in september op te trekken en dus ook meer middelen uit dat Kopenhagenplan zal kunnen krijgen. Ik juich dat toe, ik vind dat goed. U merkt dat ik ook iemand ben die het glas graag halfvol ziet. Mijn enige bezorgdheid is dat die middelen ook effectief aan fietsbeleid besteed worden.

Daarom wil ik toch nog even reageren op wat collega Ongena zegt. Hij zegt dat je voor x jaar vertrokken bent, als je aan de projecten van het Fietsfonds begint. Dat klopt, maar de provincies hebben zich samen met de lokale besturen nu dusdanig geëngageerd dat daar een heel pak projecten klaarligt. Het is niet zo dat al die projecten nog opgestart moeten worden. Met name de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant zeggen dat ze een heel pak projecten hebben klaarliggen. Doordat Vlaanderen zegt dat ze er voor maximum 15 miljoen euro willen doen, dreigen ze daar op de lange baan geschoven te worden. Dat is wat wij aankarten.

Maar, minister, ik blijf toch op mijn honger zitten wat die ene vraag betreft – ik vind ze heel belangrijk. Hoe zeker zijn we dat er met het tijdschema dat u hier vooropstelt, geen middelen verloren gaan die tegen 2025 effectief besteed moeten zijn? Ik weet dat het niet de gewoonte is om nu nog het woord aan de minister te geven, maar het was eigenlijk de belangrijkste vraag van mijn repliek, dus ik had toch gehoopt om daar een antwoord op te krijgen. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Celia Groothedde aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het interfederaal actieplan tegen racisme – 3205 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Minister, het interfederaal actieplan tegen racisme is een plan dat al heel erg lang op het verlanglijstje staat. De Antiracismewet is veertig jaar oud en de belofte om een interfederaal actieplan tegen racisme op te stellen is twintig jaar oud.

In het begin van de legislatuur werd er wel een interministeriële conferentie (IMC) samengesteld, met een startnota. U hebt toen zelf ook aangegeven dat u eigenlijk blij was dat er eindelijk werk werd gemaakt van dat interfederaal plan. Als ik me

niet vergis, bent u op dit moment ook voorzitter van die interministeriële conferentie. Het blijft echter nogal stil.

In een context waar niet alleen discriminatie op de huurmarkt, maar ook haatmisdrijven en haatboodschappen behoorlijk zware issues zijn, hebben wij daar wel wat vragen rond.

Ten eerste, waar blijft het plan?

Als het kan willen we ook wat context. Hoe verlopen die gesprekken? Wanneer vonden de laatste gesprekken plaats?

Welke vooruitgang is er geboekt sinds u voorzitter bent van de IMC?

Waarom verloopt het eigenlijk allemaal zo moeizaam?

Wanneer zal het plan er eindelijk liggen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Het is heel juist, we wachten al heel lang op dat plan, namelijk al 21 jaar. Tijdens de conferentie in Durban, in 2001, maakte België de belofte om een Nationaal Actieplan tegen Racisme (NAPAR) op te stellen. Vandaag zijn we 21 jaar verder.

De complexe staatsstructuur van België stimuleert het afronden van zulke plannen over gevoelige thema's als deze niet. Dat kan natuurlijk geen excuus zijn, maar u vraagt aan mij wat ik heb gedaan en wat er ondertussen is gebeurd en ik moet u zeggen dat het uw – laat ik zeggen – geestesgenote, mevrouw Schlitz, was die voorzitter was van deze conferentie. Zij kondigde met luid tromgeroffel aan dat zij dat plan zou realiseren, maar ze heeft het voorzitterschap op het einde van het jaar afgestaan.

Ik hoop dat mevrouw Groothedde ondertussen ook aan het luisteren is? Dat is vriendelijk. (*Opmerking van Celia Groothedde*)

Het is altijd aangenaam dat mensen wat rondlopen als ik aan het praten ben, dat ga ik in het vervolg ook doen.

Celia Groothedde (Groen): Minister, mijn kop was omgevallen en ik heb ze rechtgezet, maar ik heb net al uw woorden herhaald en u hebt gehoord dat ik ze goed heb gehoord.

Minister Bart Somers: Mevrouw Schlitz heeft dus met veel bombarie aangekondigd dat ze het NAPAR-plan zou realiseren. Ze heeft daar twee jaar de tijd voor gehad en heeft dan het voorzitterschap afgestaan, zonder een plan. Dat is de situatie. Ik ben sinds het begin van dit jaar voorzitter van diezelfde interministeriële conferentie, ik heb dat op mij genomen. Ik leg daar geen grote verklaringen over af, omdat ik weet dat dat moeilijk is, maar ik heb de ambitie om het NAPAR-plan proberen te doen landen. Daar heb ik me voor geëngageerd.

Sinds mijn aanstelling is de werkgroep van het IMC vier keer samengekomen, zijn de gelijkekansenkabinetten ook apart samengekomen en hebben er verschillende bilaterale gesprekken plaatsgevonden. Onder mijn voorzitterschap zijn de gesprekken tussen de kabinetten opnieuw opgestart en werd de NAPAR-coalitie, de koepelorganisatie van het middenveld rond racismebestrijding, opnieuw betrokken bij de gesprekken, omdat ik het belangrijk vind dat we proberen om dit nu te realiseren, ondanks het feit dat we ter zake een moeilijke staatsstructuur hebben. Er werd ook een nieuwe methodologie voor het plan voorgesteld.

Om dit plan te doen landen, moeten er nog altijd enkele cruciale knopen worden doorgehakt. De knelpunten hebben vooral te maken met de concrete vorm, de opvolging en de uitwerking van het plan binnen de complexe staatsstructuur. Racismebestrijding is immers geen bevoegdheid die enkel op zichzelf staat, het is altijd gekoppeld aan een ander domein. Denk aan werk, wonen of de rol van justitie binnen dit alles. Al deze bevoegdheden zitten verspreid over de verschillende regeringen in dit land. Dat maakt het moeilijk om een kader uit te werken waarin alles op elkaar is afgestemd en dat ook rekening houdt met de verschillende regionale, maar ook ideologische en politieke gevoeligheden.

Ik vind het wel heel belangrijk dat dit plan er komt, zelfs na 21 jaar. Of het gaat lukken? Ik zal er mijn uiterste best voor doen, maar ik ga er geen stoere verklaringen over afleggen. Ik werk er achter de schermen aan, zo constructief mogelijk en samen met alle partners.

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Minister, ik denk dat ik een constructieve vraag heb gesteld. Ik vind het eigenlijk heel spijtig dat u het nodig vindt om daar zo ontzettend stekelig op te antwoorden. Ik denk dat ik u heb gevraagd hoe het staat met een plan dat effectief al meer dan twintig jaar aansleept, en waar u het voorzitterschap over de IMC hebt. U hebt inderdaad een aantal feiten gegeven, maar mevrouw Schlitz zou een geestesgenote van mij zijn. Dat is tof om te vernemen. Dat is de eerste keer dat ik dat hoor. Maar oké, ik denk dat dat op vele vlakken een compliment is.

U zegt dat u er achter de schermen aan werkt, en het is zeer goed dat u dat met de coalitie doet die al zo lang om een antiracismeplan vraagt. Toen ik verkozen was, was dat een van de allereerste vergaderingen die ik had met die mensen die daar al zo lang om vragen. Dat is fijn, maar ik hoop dat dat plan er effectief komt. Ik moet zeggen dat het uitsluitend op de staatsstructuur steken toch wel een groot zwakgebod is. Er wordt in dit land behoorlijk wat gerealiseerd. Wat ik niet gerealiseerd zie, zijn antidiscriminatietesten op de huurmarkt bijvoorbeeld, wat het Vlaams Parlement uitstekend in de praktijk zou kunnen brengen, of een manier om ervoor te zorgen dat het watervalstelsel in het onderwijs wordt tegengegaan, wat een volledig Vlaamse aangelegenheid is. Allerlei plekken waar mensen worden gediscrimineerd en die uitsluitend Vlaamse aangelegenheid zijn, worden niet of nauwelijks aangepakt. Ik weet niet goed wat dit met staatsstructuur te maken heeft.

Ik hoop dat het interfederaal actieplan er komt en ik hoop dat u mij, en dat is dan mijn concrete vraag, kunt aangeven op welke termijn er toch iets kan worden gegeven van resultaat en op welke manier u hieraan verder aan het werken bent. Want enkel zeggen dat u eraan werkt achter de schermen en dat u het in de schaduw probeert te doen, dat is heel fijn, maar u kunt het parlement toch enigszins op de hoogte stellen. U hebt, bij uw eerste tussenkomst hier in het parlement, gezegd dat u ging proberen met respect voor het parlement te werken. Ik hoop dat u dat ook bij deze vraag doet.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Drie zaken. Eerst en vooral neem ik er akte van dat u afstand neemt van mevrouw Schlitz van Ecolo.

Celia Groothedde (Groen): Hoezo heb ik afstand genomen, minister? Kunt u dat verduidelijken alstublieft?

Minister Bart Somers: U wijst daarnet op het respect voor het parlement. Dat is ook dat je elkaar laat uitspreken en het woord neemt wanneer je het recht hebt om het woord te nemen.

Ik neem akte van het feit dat u zojuist zei dat u zichzelf niet als bondgenote ziet van mevrouw Schlitz. (*Opmerkingen*)

Geestesgenote.

Celia Groothedde (Groen): Ik zei dat ik het als een compliment neem.

Minister Bart Somers: Ten tweede zegt u dat ik stekelig reageer. Ik denk dat ik gewoon zakelijk heb geantwoord op uw vraag. Er zijn twee belangrijke onderdelen. Eerst en vooral is er een antidiscriminatie- en antiracismebeleid binnen de Vlaamse context. Vlaanderen is bevoegd om dat op zijn domein te doen. En Vlaanderen doet dat, en ik doe dat ook. Ik verwijs onder meer naar het Plan Samenleven, waar verschillende van de sporen die daarin lopen, betrekking hebben op het aanpakken van racisme en discriminatie.

Wat is hier de moeilijkheid en waarom duurt het 21 jaar? Omdat we hier niet praten over het Vlaamse beleid tegenover racisme en discriminatie, waar we zelf voor bevoegd zijn en helemaal autonoom onze eigen sporen kunnen ontwikkelen. Maar we praten over de vraag om te voldoen aan de internationale verplichtingen om een gemeenschappelijk, over deelstaten en federale regeringen heen, gemaakt plan te maken tegen racisme en discriminatie. Met andere woorden, er moet een consensus ontstaan tussen de federatie en de verschillende deelstaten over een gedeeld en gemeenschappelijk plan tegen racisme.

De reden waarom dat 21 jaar duurt, heeft te maken met 2 fundamentele dingen. Dat is eerst en vooral een complexe staatsstructuur, waarbij het afbakenen van welke actie men doet, en wie dat doet, niet eenvoudig was. Mocht dat wel eenvoudig zijn, zou er al lang op die 21 jaar een plan geweest zijn. Op die 21 jaar heeft zowat iedereen, op het Vlaams Belang na, regeringsverantwoordelijkheid gehad, dus dan was dat gemakkelijk. Dan had mevrouw Schlitz, waarvan u afstand hebt genomen, dat al gerealiseerd. Die heeft daar 2 jaar de tijd voor gehad. Dat is een eerste element.

Maar het tweede is natuurlijk ook omdat er binnen regeringen verschillende gevoeligheden bestaan van hoe we omgaan met discriminatie en racisme. Wat is voor ons prioriteit? Welke instrumenten vinden we gerechtvaardigd en welke niet? En het zoeken naar hoe je dat in elkaar kunt passen, is natuurlijk geen eenvoudige zaak. U vraagt me om te zeggen wat ik gedaan heb. Ik heb het daarjuist opgesomd, maar ik wil het gerust nog eens herhalen.

Wij hebben verschillende bijeenkomsten georganiseerd van de interministeriële conferentie. Wij hebben de gelijkekansenkabinetten afzonderlijk gesproken en we hebben ze ook samengebracht. We hebben bilaterale gesprekken gehad, omdat ik denk dat op een zeker moment, als je dan toch een gemeenschappelijk actieplan moet maken, je dan misschien meer een plan moet maken dat nauwer aansluit bij de federale structuur van ons land of de specifieke structuur van ons land, waar we eigenlijk ook met een aantal confederale elementen in onze staatsstructuur zitten. Met andere woorden, waar we misschien iets meer naast elkaar zetten, wat de ene en wat de andere gaat doen, waar de ene en de andere zijn prioriteiten zijn. Dat is de aanpak die we proberen te propageren om te kunnen landen met een plan waarmee we dan aan de slag kunnen gaan.

Ik ben principieel ook wel iemand die zegt dat plannen maken één zaak is, maar wat mij veel meer interesseert, zijn de concrete acties op het terrein. Wat doen we op het terrein? Hoe wordt dat plan omgezet in daden, in een verschil in het leven van mensen? Dan is een plan natuurlijk belangrijk, maar belangrijker zijn de acties, de concrete dingen die we doen, en op dat vlak heeft Vlaanderen natuurlijk, zelfs zonder dat plan, heel wat mogelijkheden om dingen te doen. Ik verwijs onder meer nogmaals naar het Plan Samenleven, waar wij ter zake initiatieven hebben genomen.

Ten tweede hebben we heel duidelijk, en dat was al onder de verantwoordelijkheid, onder het voorzitterschap van mevrouw Schlitz, namens de Vlaamse Regering onze input gegeven voor het maken van een dergelijk gemeenschappelijk plan en duidelijk gemaakt op welke sporen wij welke acties vanuit onze bevoegdheden willen voeren. Alleen daar waar bevoegdheden elkaar ontmoeten en nodig hebben, blijkt het wat moeilijk te zijn om dat snel in elkaar te passen. Maar ik zal, zonder de fanfare voorop, op een rustige manier voortwerken aan dat plan omdat ik wil dat dat plan er komt. Ik vind het beschamend dat België dat na 21 jaar nog altijd niet heeft. Dat is een collectief falen van ons land en ik probeer dat op mijn manier recht te zetten.

Ik kan u niet garanderen dat dat zal gebeuren, ik heb die garantie ook nooit uitgesproken, ik heb wel gezegd dat ik betreur dat we dat plan na 21 jaar nog altijd niet hebben, dat ik daar iets aan wil doen. Dat is wat ik probeer te doen tijdens mijn voorzitterschap van deze interministeriële conferentie.

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Minister, ik vind dit een beetje een vreemde reactie, ik heb het daarnet al gezegd. Ik stel een vraag waar volgens mij weinig mis mee is, waarbij u zegt dat u ook als doel hebt om dit te bereiken. U valt dan staatssecretaris Schlitz aan van wie u zegt dat ze twee jaar voorzitter is geweest. Dat is interessant want ik dacht dat ze nog maar anderhalf jaar staatssecretaris was. U noemt haar een geestesgenoot. Ik denk dat ik in mijn antwoord heb gezegd dat ik dat als een compliment beschouw maar blijkbaar ziet u dat als haar afvallen. Bijzonder allemaal.

Als u nu gewoon had gezegd dat u daar nu geen informatie over kunt geven maar dat u er achter de schermen aan werkt omdat het te delicaat is, dan zou ik dat kunnen begrijpen. Ik snap niet waarom al die ad hominem tegenover verschillende mensen daarbij moeten. Maar dat u het volledig steekt op de staatsstructuur snap ik eigenlijk ook niet om een dubbele reden.

De Vlaamse Raad is opgericht in 1971 en is dus al een stuk langer dan die veertig jaar bezig met allerlei bevoegdheden die doorheen de jaren zijn uitgebreid op allerlei vlakken: praktijktesten op de huurmarkt en op de arbeidsmarkt, discriminatie in het onderwijs enzovoort. Daar vragen wij heel vaak in de plenaire vergadering en in de commissie om vooruitgang en als die al wordt gemaakt en als er al geen goede regelgeving wordt teruggedraaid, gebeurt die vooruitgang met minischreden. Waarom is het nodig om het hier dan op de staatsstructuur te steken terwijl de Vlaamse Regering, die zelf over een aantal van die bevoegdheden de volledige alleenheerschappij heeft en weinig tot geen vooruitgang of zelfs achteruitgang boekt, het zelf niet voor elkaar krijgt?

Ik noteer dat u achter de schermen verder wilt werken, ik zal dat dan als een, naar uw eigen zeggen, constructieve bijdrage zien maar ik betreur ontzettend dat de vraag op deze toon moet worden beantwoord.

De voorzitter: Mevrouw Groothedde, uw vraag ging wel over een interfederaal plan, dus kunt u het niet alleen op de Vlaamse Regering steken.

Celia Groothedde (Groen): Voorzitter, het is een interfederaal plan maar wanneer gezegd wordt dat er geen plan is door de staatsstructuren, dan wijs ik graag naar de Vlaamse Regering waar er geen interne verdeeldheid zou moeten zijn maar waar er desondanks geen vooruitgang wordt geboekt en soms zelf stappen achteruit worden gezet.

De voorzitter: Ik zeg alleen dat het over een interfederaal plan gaat en niet over een plan van de Vlaamse Regering.

Minister Bart Somers: Mevrouw Groothedde, ik reageer kribbig omdat u gewoon niet luistert wanneer ik iets zeg. U zegt al driemaal dat ik het enkel op de staatsstructuur steek terwijl ik ook heb gezegd dat er ook een politieke en ideologische reden is. U vraagt respect maar u hebt gewoon geen respect voor mij. Ik antwoord u tweeledig en ik verwijs naar de staatsstructuur en naar een ideologische reden. En dan antwoordt u dat het enige dat ik kan doen is zeggen dat het met de staatsstructuur te maken heeft. En dan worden mensen natuurlijk zenuwachtig omdat ze zich niet gerespecteerd voelen. Ik voel me niet door u gerespecteerd door de manier waarop u die vraag stelt.

Daarnaast valt u ons in uw vraagstelling frontaal aan en vraagt u waarom dat allemaal nog niet is gebeurd terwijl de realiteit is dat een partijgenote van u, iemand van Ecolo, de voorbije anderhalf jaar de verantwoordelijkheid had. Ik verwijt haar dat niet maar zij heeft wel aangekondigd dit te zullen oplossen en ze heeft dat niet gedaan. Ik stel dat gewoon vast en deel u dat mee. U zegt dat ik daar niets over wil zeggen maar ik zeg u dat ik aan het praten ben met mensen en ik heb u zelfs gezegd waar het probleem zit. Als u luistert, dan zou u dat horen. Ik heb gezegd dat de wijze waarop dat plan wordt opgemaakt mee rekening moet houden met de federale structuur. Maar u hoort dat niet. U zegt dat dat allemaal 'zever' is en dat wij maar kleine stapjes vooruitzetten en dan begint u over het Vlaamse beleid.

Het Vlaamse beleid heeft een volledige input gegeven over dat plan, Vlaanderen heeft zijn deel van het werk gedaan. Onze verschillende beleidsdomeinen, onderwijs, jeugd, gehandicaptenbeleid, seniorenbeleid, hebben elk input gegeven voor het opmaken van dat plan. Ik begrijp dan ook uw agressie en uw manier van doen niet goed. Sorry. U maakt mensen kribbig door uw stijl en door uw aanvallen en door niet te willen luisteren naar wat ik zeg. We kunnen van mening verschillen, maar u kunt toch minstens acteren wat ik zeg. Als ik zeg dat de staatsstructuur een probleem is en dat de politieke tegenstelling een probleem is, dan zegt u dat ik het uitsluitend aan de staatsstructuur wijt, maar neen, ik wijt het ook aan politieke tegenstellingen, al 21 jaar lang, omdat een federale overheid soms anders tegenover die problemen staat dan de Vlaamse, de Brusselse en de Waalse. Wanneer men dan een geïntegreerd plan over racisme moet maken, dan is dat heel moeilijk en lukt dat niet altijd.

De voorzitter: Mevrouw Groothedde, omdat u de vraagsteller bent, krijgt u van mij het laatste woord maar u bent zelf ook even door de bocht gegaan, onder meer omdat u zich focuste op de Vlaamse Regering terwijl het ging over een interfederaal plan. Daarom wilde ik even de puntjes op de i zetten.

Celia Groothedde (Groen): Voorzitter, zowel u als de minister hebben mij niet gehoord.

Minister, ik heb u heel rustig een vraag gesteld. Al in het eerste antwoord bent u ad hominem gegaan op verschillende mensen, zelfs niet alleen tegenover mij, en daarop heb ik gereageerd. Dat vind ik geen manier van doen, zeker niet voor een minister die in het begin van de legislatuur had aangekondigd – wat ik toen heel hard geapprecieerd heb en u ook heb gezegd – dat hij met respect voor het parlement en op inhoud zou werken. Dat betreur ik ontzettend.

Daarnaast heb ik u ook gezegd, en dat hebt u duidelijk niet gehoord, dat wat het werk achter de schermen betreft, ik u had gehoord, dat ik kan begrijpen dat u niet altijd een antwoord kunt geven over die inhoud, maar dat het wel fijn zou zijn als het dan zonder alle ad hominem was, want daar hebt u ook zeer veel tijd in gestoken.

En wat de staatsstructuur betreft, want dat was ook nog een deel van uw antwoord, heb ik u ook van antwoord gediend. Uw antwoord had kunnen zijn dat er inderdaad politieke en ideologische verschillen kunnen zijn, en dan had ik u daarover van

antwoord gediend. Dan was het van uw kant zonder ad hominem geweest en dan had ik er ook niet zo op gereageerd.

Ik begrijp ook niet waarom u het dermate over de stijl moet hebben, terwijl u zelf onmiddellijk voluit ging. Dat is onnodig.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tom Ongena aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het rapport van vzw De Wakkere Burger met betrekking tot artikel 304 van het decreet Lokaal Bestuur – 3230 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, De Wakkere Burger, een vzw die zich inzet om burgerparticipatie te promoten, heeft onlangs bij heel wat gemeenten een onderzoek gevoerd naar de invulling van artikel 304 van het decreet Lokaal Bestuur. Dat artikel gaat onder andere over burgerparticipatie, maar ook heel concreet over het principe dat burgers het recht moeten hebben om zelf voorstellen of vragen op de agenda van de gemeenteraad te zetten.

Het vorige Gemeentedecreet bevatte nog meer specifieke regels over hoe zo iets op gang moet komen en met het nieuwe decreet Lokaal Bestuur werd de procedure daarin sterk vereenvoudigd en werd vooral het principe van die burgerparticipatie ingeschreven.

Omdat vzw De Wakkere Burger toch wel signalen ontving dat niet alle gemeenten dat principe op een correcte manier zouden invullen, hebben zij die bevraging gedaan. Uit dat onderzoek blijkt dat er toch nog ruimte bestaat voor verbetering.

Zo bleek dat toch een deel van de gemeenten nog steeds niet of niet meer over een procedure beschikt om voorstellen van burgers te behandelen op de gemeenteraad. Daarnaast hebben enkele lokale besturen de handtekeningdrempel verhoogd. Daarom zijn er toch wel wat vragen van die vzw.

Minister, bent u op de hoogte van dit rapport? Nu wellicht wel en voordien misschien ook al.

Merkt u vanuit de lokale besturen moeilijkheden omtrent dat artikel en de toepassing ervan?

De Wakkere Burger doet een concreet voorstel. Zij pleiten ervoor om artikel 304 weer aan te passen om toch minstens de mogelijkheid te verankeren dat burgers die een voorstel op de agenda van de gemeenteraad zetten, dat ook mondeling kunnen toelichten. Hoe staat u daar tegenover?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Ongena, ik dank u voor de vraagstelling. Ik had natuurlijk kennis van het rapport, maar dankzij uw vraag heb ik het met meer aandacht bekeken en eerlijk gezegd ook laten bekijken. Ik heb dus kennisgenomen van het rapport.

Het is een interessant document, zeker omdat het een bevraging is van alle Vlaamse gemeenten.

We zien in het rapport een aantal interessante positieve conclusies. Er werd onder meer vastgesteld dat het vereiste aantal handtekeningen bij voorstellen van burgers in heel wat steden en gemeenten ten opzichte van de regelgeving in het Gemeentedecreet aanzienlijk werd verminderd. De drempel is dus verlaagd in heel veel gemeenten.

In het rapport wordt gevraagd om het spreekrecht bij voorstellen van burgers, dat destijds bestond in het Gemeentedecreet, opnieuw decretaal te verankeren en dit in artikel 304 van het decreet Lokaal Bestuur. Dit spreekrecht is het recht om een mondelinge toelichting te geven tijdens de raadszitting waarop hun voorstel wordt geagendeerd. Wij herinneren ons nog dat het ooit verplicht was en in vele gemeenten bestond. De evaluatie daarover was gemengd. Het was niet altijd een groot succes, maar soms was het heel zinvol.

Mijn administratie heeft vanuit de lokale besturen geen signalen ontvangen omtrent grote moeilijkheden met de toepassing van het huidige artikel 304.

Een van de doelstellingen van het decreet Lokaal Bestuur was om te komen tot een significante inperking en vereenvoudiging van de bestuurlijke regels. Het doel was een minder detaillistische regelgeving en meer autonomie. Zo werden destijds bestaande decretale regelingen vervangen door de mogelijkheid voor de besturen om dat zelf te regelen. In het kader hiervan werden ook de regels rond burgerparticipatie herwerkt. Artikel 304 bevat enkel een minimale kaderregeling met ruimte voor het lokaal bestuur om zelf verder te gaan.

Het voordeel hiervan is dat we de lokale autonomie ten volle kunnen laten spelen. Ook maatwerk wordt mogelijk.

Uit het rapport blijkt ook dat vele besturen die vrijheid aangrijpen om participatie voor de burger juist toegankelijker te maken. Mijn administratie deelt hierrond op haar website ook een aantal goede praktijken. Daarnaast heeft het Labo lokale burgerparticipatie al meer dan 450 goede praktijken verzameld. Dat is niet enkel een groot aantal, maar er zitten ook zeer innovatieve cases bij. Dat toont voor mij aan dat lokale besturen de vrijheid die ze hebben, gebruiken om op een creatieve manier participatiebeleid uit te rollen, rekening houdende met de lokale context.

Een van mijn overtuigingen is dat je regelmatig de instrumenten die je inzet, moet moderniseren, aanpassen en vernieuwen, want op elk van die instrumenten komt er op een zeker moment sleet. Dat hebben we allemaal al ondervonden. Als je een tijdje lokaal verantwoordelijk bent, voel je op een zeker moment dat een bepaalde methodologie om mensen te betrekken wat routinematig wordt, versleten geraakt, dat de scherpste eraf gaat en de impact kleiner wordt. Daarom is het belangrijk om regelmatig nieuwe participatieve trajecten te bedenken en uit te rollen en dat gebeurt ook.

In de gevallen waarin de burger zou menen dat zijn decretale rechten worden uitgehouden door de bepalingen van het lokaal reglement en indien dialoog met de lokale overheid geen soelaas biedt, kan die zich uiteraard altijd beroepen op de procedure in het kader van bestuurlijk toezicht.

Ik ben dus van mening dat we binnen het bestaande en vastgelegde minimumkader de lokale autonomie ten volle moeten laten spelen, hetgeen ook de bedoeling was van de decreetgever.

Samengevat: er zijn geen concrete problemen gemeld. We zien creativiteit en vrijwillarisme bij heel veel lokale besturen. Als er toch concrete problemen zijn, een schending van het artikel, kan men nog altijd – laat ik zeggen – bestuurlijk toezicht in gang zetten.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, dank u wel voor het antwoord. Burgerparticipatie is toch iets dat ons nauw aan het hart ligt. Er is ook heel veel vraag van inwoners om toch voldoende mee inspraak te krijgen bij beslissingen die genomen worden. Dat gaat natuurlijk over veel meer dan waar het hier over gaat, namelijk het recht om zelf een voorstel op de agenda van de gemeenteraad te zetten. Het gaat dan onder andere ook over 'right to challenge', over burgerbegroting. Dat zijn maar enkele nieuwe vormen die daar spelen. Het was zeker de juiste keuze om in het decreet wat meer ruimte te laten voor de nieuwe vormen. Maar natuurlijk staat het recht van burgers om eigen voorstellen op de agenda te zetten nog in het decreet. Het staat er ook letterlijk in vermeld. We moeten dus wel waken dat men daar niet uitholt op lokaal vlak door bijvoorbeeld geen reglement te voorzien of door drempels te verhogen – wat hier en daar wel is gebeurd. Dat gaat in tegen zowel de geest als de letter van het decreet.

Oké, een decretale aanpassing lijkt niet echt nodig, maar er lijkt me wel werk aan de winkel. Daarom heb ik de vraag om dit aspect, het recht van burgers om zelf ook voorstellen op de agenda van de gemeenteraad te zetten, toch ook aan bod te laten komen op het labo van burgerparticipatie. Ik heb gevraagd om het mee te nemen in de werking daarvan en mee te nemen in de good practices die verdeeld gaan worden of verdeeld worden op dit moment. Ik denk dat De Wakkere Burger zelfs een eigen ontwerp van reglement voorzien heeft. Misschien is dat ook al een good practice die meegegeven kan worden. Ik wil toch wel aandacht vragen voor het probleem dat hier aangekaart wordt, dat misschien niet zo heel groot is. Maar het is toch belangrijk dat het decreet hierin gerespecteerd wordt.

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Mijnheer Van Miert, krijgt u punten op de agenda van de gemeenteraad?

Paul Van Miert (N-VA): Dat gebeurt bij ons vrij weinig. We laten de raad volledig aan de oppositie. We vinden als meerderheid dat we al meer dan genoeg te zeggen hebben gedurende de week.

Collega's, wij als fractie of ikzelf hebben er moeite mee om het spreekrecht decretaal te verankeren. Ik ben er ook van overtuigd dat heel veel lokale besturen nog in het huishoudelijk reglement op een of andere manier omvat hebben hoe de burger tot in de gemeenteraad geraakt. Minister, net zoals u ben ik voorstander om dingen regelmatig eens te updaten, te upgraden of wat aan te passen, eerder dan dingen in stenen te beitelen en dat eindeloos te blijven meesleuren.

Als het gaat over burgerparticipatie, burgerbewegingen: dat is allemaal nuttig. Ik treed collega Ongena bij, het mag zeker niet de bedoeling zijn om drempels op te werpen. Maar we zijn wel verkozenen. We zijn wel raadsleden. Mensen kiezen ons en wij zijn de vertegenwoordiging. We representeren de mensen in een gemeenteraad. We moeten ervoor oppassen dat iedereen langs links en rechts zomaar de gemeenteraad kan binnenschieten. Wat is dan het nut nog om raadslid te zijn? Ik vind dat altijd een beweging die je heel goed in de gaten moet houden. Dat is het basisprincipe van onze samenleving, van ons democratisch bestel. Je kiest voor een raadslid en als je een probleem hebt in je wijk of je wilt iets aankaarten, dan geef je dat via je raadslid door aan de gemeenteraad.

Dan zijn er nog adviesraden en verenigingen die inspraak hebben. Ik denk dus dat we daar goed mee bezig zijn. Ik treed collega Ongena bij: we moeten geen drempels gaan opwerpen. Mijnheer Van Dijck, misschien kunnen we via een herinneringsbrief de kleinere lokale besturen die nog niet helemaal rond zijn met spreekrecht of burgers die initiatieven kunnen nemen, daar op een beleefde manier aan herinneren?

Kris Van Dijck (N-VA): U hebt me getriggerd, maar binnen een paar weken zal er een boek over burgerparticipatie in de gemeente Dessel verschijnen.

Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dat is waarschijnlijk een dun boekje. *(Gelach)*

De voorzitter: Neen, minister, het gaat over de berging van nucleair afval. Dat is een proces met een burgerparticipatie dat twintig jaar heeft geduurd.

Minister Bart Somers: Proficiat, voorzitter, dan neem ik dat terug. Ik heb vandaag al ruzie genoeg gemaakt. *(Opmerkingen)*

De suggestie van de heer Ongena is volgens mij een goede: ten eerste om dat mee te nemen in dat labo en ten tweede om te vragen aan het Agentschap Binnenlands Bestuur om het modelreglement van De Wakkere Burger nog eens onder de aandacht te brengen van alle lokale besturen. Op die manier wijzen we hen nog eens op het bestaan van het artikel en het feit dat daarrond mogelijkheden zijn die men al dan niet gebruikt volgens dat modelreglement. Dat reglement kan de focus van sommige lokale besturen op de juiste wijze op dat artikel leggen. Ik dank u voor die suggestie. We nemen die mee.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Graag gedaan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over kansen voor kmo's bij aankopen door lokale besturen – 3231 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): In het regeerakkoord hebben we uitdrukkelijk gekozen voor een start-ups- en kmo-vriendelijk beleid in het kader van de aanbestedingsprocedures van de Vlaamse overheid. Er werden ook al heel wat initiatieven genomen om kmo's meer kansen te geven om overheidsopdrachten binnen te halen. Een jaar geleden, minister, hebt u aangekondigd dat u, vanuit het relancebeleid, de kansen voor kmo's verder wilde laten groeien bij het toewijzen van overheidsopdrachten door lokale besturen.

De wet inzake overheidsopdrachten belemmert de lokale besturen soms wel wat om samen te werken met lokale partners, en eigenlijk willen die steden en gemeenten dat wel. U gaf aan dat onze lokale besturen enkele initiatieven kunnen nemen om de kansen van kmo's te vergroten.

Ook ondernemersorganisatie UNIZO wijst regelmatig op het probleem en bundelt die adviezen in een reeks, die heet dan 'Aandachtspunten voor het beleid'. De cijfers daarin zijn wel frappant en tonen aan dat de bezorgdheid heel terecht is. Op basis van Europese cijfers nemen kmo's uit ons land bijvoorbeeld beduidend minder deel dan in de rest van de EU-landen. Het deelnamepercentage van kmo's aan overheidsopdrachten is in 2020 zelfs met 4 procent gedaald ten opzichte van 2019, naar 54 procent. Met een gunningspercentage van 30 procent is België de slechtste leerling van de klas. Ook hier is er een daling van 4 procent ten opzichte van 2019.

Met en weten. UNIZO klaagt daarom het gebrek aan duidelijke cijfers op dit domein aan en vraagt om monitoring te voorzien, en om die monitoring ook op te

delen. Er moet volgens hen aandacht zijn voor de zelfstandigen en micro-ondernemingen, tot maximaal tien werknemers. Er is immers een onderscheid tussen ondernemingen met tien werknemers en met vijftig werknemers.

Minister, u kondigde daarom in juni 2021, exact een jaar geleden dus, vijf concrete acties aan.

U gaf ten eerste aan dat overheidsopdrachten kunnen worden opgedeeld, zodat lokale kmo's gemakkelijker met elkaar in contact kunnen worden gebracht om samen te werken en zo toch de overheidsopdracht binnen te halen.

Een tweede mogelijkheid was om het element 'prijs' minder te laten doorwegen bij de toewijzing en het luik 'dienstverlening' wat sterker in de markt te zetten.

Ten derde, minister, wees u ook op de nood aan communicatie en sensibilisering. Kleinere bedrijven hebben het soms moeilijker om te weten of er een openbare aanbesteding is. Lokale besturen kunnen die bedrijven bijvoorbeeld zelf gaan aanschrijven om mee te dingen naar een aanbesteding. Ze kunnen hen eventueel ook begeleiden, ondersteunen of zelfs feedback geven als ze een aanbesteding niet hebben binnengehaald.

Ten vierde is er het feit dat minder belang moet worden gehecht aan referenties als een voordeel. Start-ups hebben die immers heel vaak niet.

Tot slot vraagt u ook om de betalingstermijnen waar mogelijk te verkorten.

Aangezien we een jaar verder zijn, heb ik de volgende vragen, minister.

Welke stappen hebt u gezet om bij de toewijzing van overheidsopdrachten te komen tot een kmo-vriendelijk beleid bij onze lokale besturen?

Plant u nieuwe initiatieven om onze lokale ondernemingen via overheidsopdrachten vanuit de lokale besturen te ondersteunen? Wat is hierbij de timing?

Hebt u zicht op de resultaten en effecten van uw huidig beleid?

Wordt er, zoals UNIZO vraagt, meer gemonitord? Hoe draagt Vlaanderen bij tot die monitoring?

Acht u een evaluatie van het lokaal toewijzingsbeleid bij overheidsopdrachten niet aangewezen, gezien u de slechte cijfers uit Europees onderzoek nodig hebt om de noodzakelijke lessen te kunnen trekken?

Ziet u nood aan een stimulerendere aanpak? Het federale niveau werkt met een charter, namelijk 'Toegang van kmo's tot overheidsopdrachten', dat zorgt voor een groter bewustzijn bij lokale besturen. Ziet u daar nog kansen voor Vlaanderen?

Tot slot, werkt u aan good practices die besturen kunnen inspireren? Denk maar aan initiatieven zoals de registratiemogelijkheid als Stadsleverancier in Gent en andere initiatieven die versterkend kunnen werken.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: We hebben dat thema al een keer behandeld. Ik wil in de eerste plaats verwijzen naar mijn antwoord op een eerdere vraag om uitleg van 15 september 2021 van collega Van den Heuvel. U zult zich dat nog herinneren. In dat antwoord heb ik onder meer verwezen naar mijn voornemen om goede praktijken, voorbeelden en tips voor lokale besturen op een nieuwe webpagina van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) te bundelen om op die manier de participatie van kmo's bij lokale aanbestedingen te doen toenemen. Die webpagina staat

al geruime tijd online. Vandaag vindt u er onder meer initiatieven terug van de stad Gent, namelijk Stadsleverancier waar u naar verwezen hebt, en van Sint-Niklaas, namelijk Zaken doen met de stad. Mochten er bepaalde goede praktijken op die website ontbreken, laat ik die graag toevoegen.

Op korte termijn plan ik geen grootse nieuwe initiatieven. De reden daarvoor is eenvoudig: verschillende partnerorganisaties hebben al initiatieven uitgewerkt. Een initiatief heeft bijvoorbeeld betrekking op de 'Regionale overlegtafels lokale economie', waarbij UNIZO en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) systematisch in dialoog gaan met de lokale ambtenaren voor economie. Daar is de nood aan een meer kmo-gericht lokaal economisch beleid hoger op de agenda gezet en vindt er daarover kennisuitwisseling plaats. De VVSG haalt het thema ook regelmatig aan in haar communicatiekanalen, zoals in het tijdschrift Lokaal.

Een tweede initiatief is dat ook UNIZO voor haar doelgroep een webpagina heeft uitgewerkt, specifiek over overheidsopdrachten en de verschillende mogelijkheden bij lokale, regionale, federale en Europese aanbestedingen.

Ten derde zijn er recentelijk ook nieuwe platformen gelanceerd waarop kmo's en lokale besturen elkaar kunnen vinden. In de provincie Oost-Vlaanderen is er het platform Regioleverancier. In de provincie is er een soortgelijk platform onder de naam Aanbestedingen in Limburg. Dat zijn twee voorbeelden waarbij UNIZO eveneens van dichtbij betrokken is.

Ook de Vlaamse overheid zit niet stil. Concreet heeft het agentschap Facilitair Bedrijf, samen met de Confederatie Bouw, UNIZO en Agoria, vijf events opgezet die zowel gericht zijn naar aanbesteders als naar kmo's. Daarbij komen goede praktijken en getuigenissen van kmo's en grote aanbesteders, beleidsinitiatieven en juridische tips aan bod. Dat initiatief valt onder de bevoegdheid van de minister-president.

Het federale charter waarnaar u verwees, is mij eveneens gekend. Het wordt ook vermeld op de kmo-webpagina van ABB.

De participatie door kmo's wordt voor de Vlaamse administratie gemonitord met de applicatie eDelta. De Vlaamse overheidsentiteiten registreren daarin alle opdrachten vanaf 30.000 euro. De uitbouw van die applicatie is de bevoegdheid van de minister-president.

EDelta heeft echter niet de opdrachten van de lokale besturen in scope. Voor cijfermateriaal daarover moet worden gewacht op de nieuwe e-procurementapplicatie die de federale overheid aan het ontwikkelen is. Die nieuwe applicatie zal in de toekomst een betere rapportering toelaten, ook voor de publiek gemaakte aanbestedingen van de lokale besturen. Ze zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023 operationeel zijn.

Als minister bevoegd voor het binnenlands bestuur zie ik mijn rol, rekening houdend ook met het belangrijke principe van de lokale autonomie, als bewustmakend en informerend. Daarnaast kan ik vanuit mijn opdracht als toezichhoudende overheid direct optreden bij lokale aanbestedingen, indien de regelgeving en het algemeen belang zouden worden geschonden. Maar ik denk niet dat u daarop doelt met uw vraag. Ik ben van mening dat de kern van de uitdaging duidelijk is en het er vooral op de beide kanten aankomt om ten aanzien van zowel de lokale besturen als de kmo's verder in te zetten op informeren, begeleiden en goede praktijken delen. Ik merk dat overheden over alle niveaus heen alsook de belangenbehartigers van de kmo's zelf, daartoe actie ondernemen. Daar kunnen we alleen maar positief over zijn. Indien er – ondanks de vele maatregelen – geen vooruitgang zou worden geboekt, dan ben ik uiteraard altijd bereid om daarop terug te komen en daaraan verder te werken.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik dank u voor uw uitgebreide antwoord, minister. Het is belangrijk dat we de lokale besturen altijd blijven ondersteunen om die lokale kmo's te betrekken in de overheidsopdrachten want anders zullen we hen verliezen.

Ik heb geen vragen meer. We volgen dat graag verder op.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Maxim Veys aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de rol van Vlaanderen in de omgang met beladen erfgoed door lokale besturen – 3238 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Voorzitter, Vlaanderen beschikt over heel wat 'dark heritage', duister erfgoed: monumenten en standbeelden die een beladen geschiedenis van kolonialisme, slavernij of collaboratie hebben. Enkele recente incidenten de afgelopen weken maken duidelijk dat heel wat steden en gemeenten, heel wat lokale besturen, worstelen met de omgang met dat beladen erfgoed. Ik verwijs naar de diplomatieke rel met Letland die is ontstaan rond 'De Letse Bijenkorf voor Vrijheid' in Zedelgem. Dat monument werd recent weggehaald en staat nu ergens in een depot te wachten op een andere definitieve bestemming. Dat monument herinnerde sinds 2018 aan het krijgsgevangenkamp voor Letse en ook andere soldaten dat het Britse leger na de Tweede Wereldoorlog in de gemeente had gevestigd, maar kreeg nationale en internationale kritiek, nadat bleek dat het een eerbetoon was aan de 12.000 Letten die niet gewone krijgsgevangenen waren, maar leden van de Waffen-SS. Na veel debat, een advies van een panel van internationale experts – en ook een tussenkomst uit Vlaanderen, zo hebben wij begrepen – besliste de gemeente Zedelgem uiteindelijk om het monument te verwijderen.

Zeer recent bleek dat ook het gemeentebestuur van Gooik verveeld zit met het praalgraf van collaborateur Staf De Clercq, niet zomaar iemand, maar zowat de belangrijkste persoon van de politieke collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog en kort ervoor.

Het monument bevat een zeer eenzijdige, sterk gekleurde duiding – voorzien door Voorpost, zo hebben wij ons laten vertellen – waarin met geen woord wordt gerept over het collaboratieverleden van De Clercq. Dat lijkt ons toch niet de correcte historische duiding bij zo'n persoon. De burgemeester van Gooik zegt dat hij de middelen noch de expertise heeft en denkt dat Vlaanderen beter geplaatst is om hier voor oplossingen te zorgen. Dat konden we ook lezen in een artikel van Apache.

De Vlaamse Regering voelt zich blijkbaar niet aangesproken. Dat bleek onder meer uit het antwoord van minister Diependaele twee weken geleden toen ik mij aansloot bij een vraag om uitleg van collega Rzoska. De minister stelde toen simpelweg dat hij niet bevoegd is omdat het geen erfgoed betreft. Hij verwees naar de handreiking voor lokale besturen van de hand van minister Somers omtrent het omgaan met het koloniale verleden die werd gepubliceerd door het Agentschap Integratie en Inburgering. Hij stelde dat die handreiking ook ruimer zou kunnen worden toegepast door lokale besturen, bijvoorbeeld op deze problematiek, op dat tijdvak.

Begin vorig jaar heb ik u daarover al een vraag gesteld, minister. U zei toen dat het mogelijk is om de scope daarvan te verbreden. U zei dat er daarrond vanuit

uw bevoegdheden niet onmiddellijk actie zou worden ondernomen en verwees naar de diensten van erfgoed.

Hoe dan ook tonen de genoemde voorbeelden en de reactie van de burgemeester van Gooik nochtans aan dat er toch nood is aan begeleiding vanuit Vlaanderen omtrent de omgang met beladen erfgoed. Christophe Busch, directeur van het Hannah Arendt Instituut en expert – dat zal niemand in deze commissie betwisten – in de aanpak van radicalisering en polarisering, vindt dat de Vlaamse overheid de beeldvorming naar zich toe moet trekken en een rol te spelen heeft in het voorzien van wetenschappelijk correcte duiding. Want – daar verwijst hij naar – vandaag wijst een dergelijke situatie toch op een schrijnend gebrek aan historisch bewustzijn en contextualisering. Met andere woorden, als je het verhaal niet aanvult, laat je desinformatie toe en dat is de situatie van vandaag.

Bovendien – een extra reden om die vraag te stellen – staat in het Vlaams regeerakkoord de wens om complexloos met de Vlaamse identiteit om te gaan. Dat is een goed voornemen. Er zal een Vlaamse canon worden opgenomen. Maar een politicus moet moedig beslissen en eerlijk communiceren. Ik ben dan ook van mening dat we ook met de donkerste bladzijden van de geschiedenis moeten kunnen omgaan en dat we zeker de jongere generaties moeten duiden vanwaar we komen en hoe een groepsdynamiek tot foute zaken kan leiden.

Minister, hoe kijkt u naar de rol van lokale besturen bij de omgang met beladen plaatsen en monumenten, of het nu gaat om erfgoed of niet?

Zult u zelf vanuit Vlaanderen een bijdrage leveren hoe hier beter mee om te gaan, zoals Christophe Busch suggereerde?

Zult u in overleg met minister Diependaele zorgen voor een kader voor duiding en historische expertise om lokale besturen hierin bij te staan?

Ten slotte, bent u bereid om de scope van de handreiking en de bijbehorende website uit te breiden zodat ook andere beladen monumenten die op een ander tijdvak slaan of andere gevoeligheden hebben, kunnen worden behandeld?

Ik dank u alvast voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, mijnheer Veys. Ik denk dat het bij elk herdenkingsmonument gepast is om context aan te bieden. En meer nog wanneer het gaat over gecontesteerde monumenten of herinneringen die getuigen van een verleden waar we als samenleving vandaag anders naar terugkijken. Het is uiteraard aan elk lokaal bestuur zelf om te beslissen hoe ze dat doen. Zij zijn hierin vrij. Maar ik zou hen persoonlijk aanraden om, wanneer men met zo'n herdenkingsmonument wordt geconfronteerd, na te kijken hoe men context kan aanbieden.

Op uw vragen twee en vier kan ik het volgende zeggen. De handreiking 'Omgaan met koloniale verwijzingen in de publieke ruimte' is opgemaakt door het Agentschap Integratie en Inburgering in het kader van zijn opdracht inzake het ondersteunen van lokale besturen in het omgaan met etnisch-culturele diversiteit enerzijds en de uitdagingen rond samenleven anderzijds. Deze handreiking werd opgemaakt naar aanleiding van de zestigste verjaardag van de Congolese onafhankelijkheid en de spanningen die zich hier toen rond opbouwden, ook bij ons. De handreiking stelt duidelijk dat "de methodologie ook op andere periodes en voorvallen uit onze geschiedenis toe te passen is".

De aanpak is heel eenvoudig en bestaat uit vier stappen. Een eerste gaat erom de vraag concreet te verduidelijken. Wat is het probleem? Wat is de vraag? Wat is de

reden voor protest of het feit dat er contestatie ontstaat rond een bepaalde plek, een plaats, een monument, een graf in dit geval. Vervolgens moet het traject worden voorbereid: men moet de rol van het lokale bestuur en de inwoners bepalen; de eigen expertise inventariseren; het netwerk in kaart brengen; de risico's op polarisatie inschatten; een communicatieplan uitwerken. De derde stap is het traject zelf te operationaliseren: men moet deelnemers en werkwijze bepalen; een correct historisch beeld bieden; een correct beeld verwerven van wat de verwijzingen voor inwoners betekenen; nadenken over de gewenste situatie; acties bepalen; acties evalueren. Ten slotte moeten de opties van te nemen acties worden opgelijst, waaruit dan een keuze kan worden gemaakt door het lokaal bestuur. Dat zijn de vier stappen die toen, op basis van wetenschappelijke expertise, werden aangereikt ten aanzien van de koloniale discussies die we hadden. Diezelfde methodologie kan perfect worden toegepast op elke gecontesteerde of geproblematiseerde of moeilijke situatie ten aanzien van monumenten en dergelijke meer.

De vraag is of je voor elke mogelijke toepassing van deze methodiek, een afzonderlijke handreiking moet opmaken. Ik denk dat niet. Mij lijkt dat lokale besturen performant genoeg zijn om deze methodologie te transponeren naar andere settings. De dialoogpartners zullen ongetwijfeld wel anders zijn, maar eigenlijk is de manier van aanpakken identiek.

In deze casus zou ik vanuit het lokaal bestuur zeker – indien men mij dat zou vragen, zou ik dat adviseren – een aantal historici of historische departementen van de universiteiten betrekken. Ik denk bijvoorbeeld aan Bruno De Wever die ter zake een heel grote expertise heeft, aan onderzoeksgroepen die rond deze problematiek bestaan, of aan Kazerne Dossin. Ik zou aan de gemeente Gooik aanraden om met hen in gesprek te gaan en na te gaan of het zinvol is om daarrond een traject op te starten. Verplichten kan en wil ik niet doen. Het is een deel van de lokale autonomie om daar op een juiste manier mee om te gaan.

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Dank u wel, minister, voor uw antwoorden. Ik moet zeggen dat ik toch een beetje teleurgesteld ben. Ik heb die handreiking eens goed doorgenomen en wat me opvalt is dat het lokaal bestuur moet beslissen. De vraag die ik me meteen stel, is dan wat als het dat niet doet. Wat als dat een bovenlokaal belang heeft? Het gaat hier niet zomaar om een lokaal Gooiks klein personage in de geschiedenis. Dit is niet zomaar iemand. Als het lokaal bestuur niets doet, en Vlaanderen doet ook niets, dan wordt de duiding gegeven door Voorpost en de vzw Hertog Jan van Brabant. Dat zijn zeer extreemrechtse organisaties die een zeer incorrecte lezing van de geschiedenis geven in die duiding. Dat is geen goede zaak.

Ik keer terug naar de uitspraak van Christophe Busch. Er zijn limieten aan wat een lokaal bestuur kan doen. Die grond in Gooik staat te koop voor 200.000 euro. Ik denk dat Vlaanderen een inspanning zou kunnen doen om met Gooik te bekijken hoe daaraan kan worden gewerkt.

Er is een groot verschil in de handreiking: er wordt verwezen naar de federale bijzondere Kamercommissie die de kolonisatie aan het bekijken is. Maar er is geen tegenhanger. Er is geen federale Kamercommissie die de oorlogsjaren en de collaboratie bespreekt. Ook in Vlaanderen is die er niet. Ik heb het vorige week ook aan minister Diependaele gezegd: als jullie met deze Vlaamse meerderheid complexloos omgaan met de Vlaamse identiteit – dat betekent een inclusieve en open nationale identiteit –, dan moeten we het daar ook wel eens een keer over hebben. Dat mis ik toch wel een beetje vandaag.

Christophe Busch had het over de totstandkoming van Kazerne Dossin, waar daarvoor ook niet meteen duiding aanwezig was. Dit praalgraf is vandaag niet beschermd, maar de duiding is daar volledig afwezig.

Ik heb nog twee bovenlokale vragen hieromtrent. Hoe zou, om dit te vermijden, meer historische kennis bij lokale besturen kunnen bijdragen aan een betere situatie? Bent u bereid om daarin te voorzien? Ten tweede: minister-president Jambon is in Zedelgem toch tussengekomen. Wanneer is het geen lokaal probleem meer? Moeten we wachten tot een buitenlands ambassadeur zich mateloos stoort aan de afwezigheid van correcte duiding in Gooik? Of gaan we zorgen dat Vlaanderen dat op een volwassen manier goed gaat duiden? Gaat u daarvoor nog stappen ondernemen?

Samengevat: vanaf wanneer is het geen louter lokaal probleem meer? En: zult u een bijdrage leveren aan de historische kennis bij lokale besturen? Wat als Gooik niets doet, laat de Vlaamse Regering de situatie dan gewoon zo?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Ik vind het eerlijk gezegd vreemd dat in deze commissie de zowat meest gebruikte uitdrukking 'lokale autonomie' is. Maar als het er dan op aankomt, op iets wat in essentie toch echt wel een lokaal debat is – wat zijn de lokale gevoeligheden rond een bepaald monument en hoe kunnen we daar het best op inspelen? – dan kijkt men naar Vlaanderen. Een volwassen lokaal bestuur moet wel capabel zijn om daar op een goede manier mee om te gaan. Ik denk ook dat het geen kerntaak van het Agentschap Integratie en Inburgering is om dan op dat moment het handje van het lokaal bestuur vast te houden. Ik ben het eens met wat de minister zegt: het staat de burgemeester van Gooik vrij om daar historische duiding – correcte duiding – bij te geven. Er zijn echt wel mogelijkheden genoeg om daar de juiste experts voor te vinden. Dus nee, ik denk dat er helemaal geen noodzaak is om die handreiking te gaan uitbreiden of om lokale besturen te gaan verplichten in bepaalde richtingen. Dat is helemaal niet nodig.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Staf De Clercq, de figuur met wie we hier te maken hebben, is iemand die in de geschiedenis een verpletterende verantwoordelijkheid heeft ten aanzien van het feit dat de Vlaamse beweging, het Vlaams socialisme in de collaboratie is terechtgekomen. Wie het boek 'Greep naar de macht' van Bruno De Wever leest, zal dat zien. De man is medeverantwoordelijk dat jongens uit Vlaanderen aan het Oostfront zijn gaan vechten en daar ook gesneuveld zijn en eigenlijk in dezelfde geüniformiseerde collaboratie terechtgekomen zijn. Ik kan dat getuigen vanuit een heel persoonlijke familiale geschiedenis. Achteraf is ook uit het wetenschappelijk onderzoek gebleken dat men wetens en willens mensen ook in Vlaanderen aan het voorliegen was wat de consequenties van die collaboratie waren.

Ik begrijp heel goed dat dat een toonaangevend figuur geweest is in de collaboratie en vandaag wordt daar op een andere manier naar gekeken dan in het verleden. Die figuur is natuurlijk meer dan een lokale figuur. Maar toch blijft het natuurlijk op de eerste plaats de lokale verantwoordelijkheid om zich de vraag te stellen hoe we daarmee omgaan, welke duiding we geven en welke niet. Het gebeurt regelmatig dat lokale besturen dat doen.

Als ik mag verwijzen naar de stad Antwerpen waar heel recent nog het Delwaidedok, genoemd naar de oorlogsburgemeester, van naam is veranderd naar het Bevrijdingsdok. Dat is gebeurd onder leiding van de huidige burgemeester. Dat is een keuze die ik toejuich omdat ik denk dat het belangrijk is dat men zich daar minstens over beraamt. Voor mij telt minder het resultaat van de dingen, maar het is belangrijk dat men daar een debat over voert, over nadenkt, reflecteert en dan een positie inneemt. Men kan daar een duiding bijzetten. Het kan een naamsverandering zijn. Het kan een tegenmonument zijn. Er zijn heel veel voorbeelden die aangehaald zijn. Ik denk ook aan de discussies rond de Cyriel Verschaevestraat in Kortrijk. Daar heeft men de naam van de straat gewijzigd omdat we vandaag heel goed weten wat die figuur eigenlijk was in de geschiedenis. Debatten daarover zijn denkbaar.

Elke gemeente is een lokale democratie. Daar hebben we het soms moeilijk mee. Langs de ene kant willen we de lokale democratie respecteren. Maar langs de andere kant, als die dan niet helemaal doet wat wij willen, willen we ingrijpen op die lokale democratie. Daar moeten we voorzichtig in zijn.

Mijnheer Veys, wat ik ter zake wil doen en ga doen: ik ga zelf contact opnemen met de burgemeester. Ik ga hem aanraden om contact te zoeken met deskundigen. Ik ga hem wijzen op een methodologie die bestaat. Ik ga dat doen zonder dat ik hem daartoe kan of wil dwingen. Maar ik ga zeggen dat het mijn overtuiging is, dat hij er verstandig aan doet om ter zake een traject op te starten in zijn gemeente en dat hij zich het best laat begeleiden door historici die dat dan op een geobjectiveerde wijze kunnen bekijken. Die kunnen hem helpen om er eventueel duiding bij te zetten die een juister beeld schetst of om een andere duiding te geven. Ik ken niet de juiste bewoording die er nu staat. Maar men dient daar alleszins lokaal ook zijn verantwoordelijkheid op te nemen en dat probleem in de ogen te kijken, er niet van weg te kijken en te proberen om ter zake de dingen te doen die men denkt lokaal te moeten doen. Want er blijft altijd een lokale autonomie overeind. Als het probleem op tafel ligt, heeft ook een lokaal bestuur zijn verantwoordelijkheid om zijn positie daarin heel duidelijk te bepalen en te kijken wat het ermee doet. Dat is wat er zou moeten gebeuren. Er zijn heel veel mogelijkheden die een lokaal bestuur dan heeft om dat te doen. Nogmaals: het blijft een lokale autonomie om ter zake te beslissen wat er met dat monument gebeurt. Maar vanuit mijn politieke verantwoordelijkheid zal ik met hem contact opnemen.

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Dank u, minister. Ik ben oprecht blij met dat antwoord. We zitten nog altijd in een kramp over die periode. Een collega van Bruno De Wever in Gent, Koen Aerts, zei dat het ook archetypisch is voor Vlaanderen om als iets moeilijk is om ermee om te gaan het zo te laten en er niet te veel naar om te kijken, waarna het af en toe wel eens terugkomt. Dat is ook mijn lezing van de situatie in Gooik. Ik begrijp dat het voor de N-VA nog wat moeilijker is dan voor anderen, om zich daarover uit te spreken. *(Opmerkingen van Nadia Sminate)*

Ik heb altijd het gevoel dat hier met de lokale autonomie wordt geschermd. Die lokale autonomie is inderdaad belangrijk, maar er wordt hier lokaal een beetje parapluutje gespeeld. Ik herhaal nog eens wat de burgemeester zei. Die is zeker bereid om het debat aan te gaan. Ik denk dat het goed is dat minister Somers eens langsgaat. Maar ik ben van mening dat de Vlaamse overheid slagkrachtiger en beter uitgerust is voor dergelijke zaken. Mevrouw Sminate zegt dat we hun handje niet moeten vasthouden, maar dat zeg ik hier ook niet, dat stel ik ook niet voor. Maar ik denk dat wat de minister voorstelt, een arm aanbieden is om gezamenlijk een mooie wandeling te maken. In Gooik zijn natuurlijk interessante wandelpaden. Je kunt daar eens passeren om te zien hoe we het daar gaan aanpakken, wat we daarrond gaan doen. Daar gaat het om. Ik zit hier niet om met een stok op het gemeentebestuur van Gooik te slaan. Ik besef dat het in kleine gemeenten niet altijd evident is, en dat het zeker lokaal een moeilijk debat is. Maar laat ons toch vooruitgaan. Laat ons inzetten op het debat om te pogen complexloos om te gaan met de Vlaamse identiteit – wat voor iedereen hier wel een belangrijk gegeven is, denk ik.

Oké, minister, wij volgen verder op. Als we het niet via de pers vernemen, zal ik u binnen enkele weken vragen hoe het met de situatie in Gooik gesteld is. Dank u alvast voor uw inspanningen en uw antwoord.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Veys.

Ik wil u, als voorzitter, wel zeggen dat ik de verwijzing naar en de duiding die u geeft bij de tussenkomst van mevrouw Sminate, echt niet netjes vind. Dat u zegt:

'vanuit uw partij hadden we kunnen verwachten dat', dat vind ik in dezen echt niet netjes. Wij zijn geen collaboratiepartij.

Maxim Veys (Vooruit): Dat is absoluut niet mijn bedoeling. *(Opmerkingen van Paul Van Miert)*

Mag ik dat even rechtzetten, voorzitter?

De voorzitter: U mag dat rechtzetten.

Maxim Veys (Vooruit): Dat was oprecht niet mijn bedoeling. Trouwens, ik kijk ook in eigen boezem. Mijn eigen familie aan grootmoeders kant was ook niet onschuldig. Dat is het laatste dat ik gezegd wil hebben. Ik bedoel gewoon dat jullie de politieke erfgenamen zijn van het Vlaams-nationalisme en binnen die familie is dat debat nog wat moeilijker dan in de socialistische familie, zonder een waardeoordeel te vellen over het verleden. *(Opmerkingen)*

Dit geeft maar aan hoe we hierover in een kramp zitten. Als je dat debat niet wilt aangaan, als je dat wegduwt ... *(Rumoer)*

De voorzitter: Collega's, ik wil het punt afhandelen. Meer dan twintig jaar geleden werden er in dit parlement over die thematiek over de partijgrenzen heen – en ik denk aan de heer De Batselier, ik denk aan de heer Suykerbuyk – heel mooie initiatieven genomen om als Vlaanderen op een volwassen manier ook met ons verleden om te gaan. Ik wil dat onderstrepen, laat ons op een volwassen manier, eigentijds, maar wetende wat er in het verleden gebeurd is, naar de toekomst kijken.

De heer Van den Heuvel heeft het woord.

Koen Van den Heuvel (cd&v): Ik ga, denk ik, een tussenkomst houden om u te ondersteunen, voorzitter. In mijn gemeente, in Puurs, hebben wij twee jaar geleden ook de straatnaam Cyriel Verschaeve veranderd. Daarover zijn ook een paar gesprekken in de gemeenteraad geweest die door alle partijen op een heel serene manier gevoerd zijn, van het Vlaams Belang tot Groen. Wij hebben natuurlijk een heel rustige fractieleider van het Vlaams Belang. Ja, die bestaan ook. *(Gelach)*

Ik wil alleen maar zeggen dat in heel wat gemeenten het lokale bestuur rijp genoeg is om zulke onderwerpen ook op een volwassen, serene manier te behandelen.

De voorzitter: We zijn allemaal opnieuw dikke vrienden met het zicht op de toekomst.

De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (Vooruit): Ik mocht dat misschien niet op die manier gezegd hebben; het kon verkeerd begrepen worden. Mijn oprechte excuses daarvoor.

Maar het argument van lokale autonomie gebruiken om het debat niet te voeren, dat wilde ik aanklagen. Dat vind ik een beetje makkelijk. Daar blijf ik bij.

De voorzitter: Dat is aanvaard.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de financiële situatie van steden en gemeenten
– 3239 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Collega's, de financiële situatie van steden en gemeenten kwam de voorbije weken en maanden al verschillende keren aan bod in onze commissie. Vorige week vrijdag publiceerde Belfius een analyse van de gevolgen van de financiële schok die wordt veroorzaakt door onder andere de energiecrisis en de inflatie. Heel recent trok ook de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) aan de alarmbel en kwam ze met een voorstel.

Onder andere de oplopende inflatie zorgt dus voor een grote uitdaging voor de lokale besturen. De prijsstijgingen hebben al snel een impact op de uitgaven. Lonen en pensioenuitgaven stijgen automatisch, de energieprijzen zijn heel sterk gestegen – het was al het voorwerp van een eerdere vraag om uitleg – en de investeringsuitgaven verhogen door de toename van de materiaalkosten. Langs de inkomstzijde dienen lokale besturen echter een à twee jaar te wachten alvorens het hoge inflatiepeil een effect heeft op hun belangrijkste fiscale ontvangsten. Voor de opcentiemen duurt dat een jaar en voor de aanvullende personenbelasting zelfs twee jaar.

Minister, de voornaamste fondsen die gemeenten ontvangen, evolueren helemaal niet mee met de inflatie. De jaarlijkse groeivoet van het Gemeentefonds is decretaal verankerd en vastgelegd op 3,5 procent, wat bij de huidige inflatiecijfers dus een reële daling inhoudt. Andere algemene financieringsfondsen zoals verschillende aanvullende dotaties bij het Gemeentefonds en de regularisatiepremie van de contingentgesco's (gesubsidieerde contractuelen) kennen zelfs geen jaarlijkse groei en blijven dus nominaal gelijk.

De VVSG stelt voor om de financieringsstromen naar de lokale besturen vanuit de Vlaamse overheid meer inflatiebestendig te maken. Dat zou kunnen door de groeivoet van het Gemeentefonds vast te leggen op 3,5 procent, tenzij de inflatie hoger is dan 3,5 procent. In dat geval zou de groeivoet van het Gemeentefonds de inflatie moeten volgen. Straks kunnen we misschien de discussie voeren over het gevolg daarvan, gezien de bestaande parameters. Daarnaast vraagt de VVSG om ook op andere algemene Vlaamse financieringsstromen, die momenteel geen groeivoet kennen, een groeivoet toe te passen die minstens gelijke tred houdt met de inflatie.

Een andere mogelijkheid is om de positieve autofinancieringsmarge naar achteren in de tijd te verschuiven. Momenteel is die vastgelegd op 2025. Op die manier kunnen voorziene investeringen doorgang vinden en wordt voorkomen dat die investeringen worden uitgesteld of zelfs afgeblazen.

Ik heb hierover een aantal vragen, minister.

Hoe staat u tegenover het voorstel van de VVSG? Zijn er plannen van de Vlaamse Regering om het Gemeentefonds inflatiebestendig of inflatiebestendiger te maken? Zo ja, hoe zien die eruit? Zo neen, waarom niet?

Staat u ervoor open om de autofinancieringsmarge naar achteren te verschuiven in de tijd?

Plant de Vlaamse Regering andere initiatieven om aan de financiële situatie van steden en gemeenten tegemoet te komen? Zo ja, welke? Zo neen, waarom niet?

Hoe zal de Vlaamse Regering er mee voor zorgen dat die belangrijke voorziene investeringen, die toch een grote impact hebben op onze Vlaamse en onze lokale economie, niet worden uitgesteld of afgeblazen?

Ik kijk uit naar uw antwoorden, minister.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer De Loor, dank u wel voor uw vraag. In het Gemeentefondsdecreet van 2002 wordt voor de jaarlijkse dotatie van het Gemeentefonds een duidelijke en vaste groeivoet bepaald. Die groeivoet bedraagt sinds 2005 inderdaad 3,5 procent. Rekening houdend met de toenmalige economische realiteit en de voorstellingen omtrent de inflatie leek 3,5 procent in 2005 een royale groeivoet, die de gemeenten in staat moest stellen om een financieel evenwicht te bereiken.

Vandaag leven we echter in een andere macro-economische situatie, in een andere realiteit. Voor 2022 voorspelt het Federaal Planbureau, op basis van de vooruitzichten van begin juni, een jaarinflatie van maar liefst 8,1 procent. Dat is meer dan het dubbele van de groeivoet van het Gemeentefonds, wat maakt dat gemeenten hun uitgaven sneller zien stijgen dan hun dotatie uit het Gemeentefonds, wat een heel belangrijke inkomstenbron blijft voor de gemeenten: ongeveer een kwart van de exploitatieontvangsten komt uit dat Gemeentefonds.

Het vast evolutiemechanisme van de dotatie is echter belangrijk in het kader van een goede bestuurlijke verhouding tussen Vlaanderen en de gemeenten. Duidelijkheid over de groei van de dotatie biedt zowel voor de gemeenten als voor de Vlaamse begroting de nodige voorspelbaarheid en waarborgen inzake financieringsplanning.

Om concreet op uw vraag te antwoorden: op dit ogenblik zijn er nog geen concrete afspraken om de groeivoet van het Vlaams Gemeentefonds te wijzigen. Binnen de schoot van de Vlaamse Regering hebben we afgesproken dat we alle budgettaire vragen – natuurlijk niet alleen voor de gemeente, maar ook voor andere sectoren is er vandaag onzekerheid door de economische context – goed gaan monitoren en dat we naar aanloop van de Septemberverklaring en de begroting die we gaan maken, keuzes zullen maken en de noodzakelijke conclusies zullen trekken uit het monitorend werk dat we nu doen. De jaarlijkse groei van het fonds met 3,5 procent houdt nu immers al een belangrijke budgettaire inspanning in voor de Vlaamse overheid en zorgt voor een jaarlijkse toename van de uitgaven van meer dan 100 miljoen euro. Maar ik vind persoonlijk dat de voorstellen van de VVSG belangrijk zijn. Ik zal ook ter zake mijn verantwoordelijkheid proberen te nemen in het kader van de begrotingsbesprekingen.

De autofinancieringsmarge (AFM) verschuiven in de tijd? We hebben het in deze commissie de afgelopen maanden al een paar keer gehad over de druk die de huidige inflatie zet op de gemeentelijke financiën en het gemeentelijk financieel evenwicht in de meerjarenplanning. Daarbij is ook een mogelijke ingreep op de norm van de AFM, door die wat achteruit te schuiven in de tijd, aan bod gekomen. Ik heb daarbij steeds aangegeven dat ik bezorgd ben over de evolutie van de stijgende uitgaven en de impact op de gemeentelijke financiën. Ik volg dat dus ook van kortbij op. Vooral belangrijk is dat de lokale investeringen niet dramatisch teruggedraaid worden want dat is allesbehalve wenselijk.

Ik begrijp dat sommige lokale politici de vraag hebben, of overwegen of suggereren, om de norm van de AFM in de tijd te verschuiven. Toch moeten we voorzichtig zijn als we dat op tafel leggen want daar zijn wel degelijk risico's aan verbonden. De AFM is immers een absolute minimumnorm, met als doel de lokale financiën op langere termijn beheersbaar en gezond te houden. We moeten ervoor zorgen dat de gemeenten kunnen blijven investeren en er tegelijkertijd over waken dat lokale begrotingen niet ontsporen en dat men een volgende bestuursploeg – dat is belangrijk – niet

opzadelt met een structureel probleem. Want als je natuurlijk de AFM opschuift, creëer je impliciet de mogelijkheid om een deel van je financiële problemen een stukje door te schuiven in tijd. Dan vallen die misschien wel in de schoot van een andere meerderheid dan de huidige. Dat is het nadeel van die oefening en die suggestie.

We kennen de voor- en nadelen van de vraag. Het geeft meer tijd om orde op zaken te stellen. Diegenen die geen orde op zaken stellen, hebben ook meer tijd om verder aan te modderen. Je schuift een deel van de opdracht door naar de ploeg na u. In Mechelen is dat vaak dezelfde ploeg, maar elders kan dat een andere ploeg zijn. In Puurs is dat al eeuwen dezelfde. Ik weet niet of ze daar nog verkiezingen organiseren? (*Gelach*)

Het is duidelijk dat we in een verhoogde staat van paraatheid moeten zijn. Daarom zal ik de situatie – zoals ik al zei – monitoren en opvolgen vanuit de jaarrekeningen 2021, waarvan de meeste deze maand zullen binnenstromen, en de aanpassingen van de meerjarenplannen in het najaar.

Volgens de meest recente gegevens uit de aangepaste meerjarenplannen waarover ik beschik, vallen de investeringen voorlopig in elk geval niet terug. Dat is vooral belangrijk. Zo geven de gemeenten nog steeds aan meer dan 18 miljard euro te investeren over de volledige periode van het meerjarenplan 2020-2025. We kunnen natuurlijk niet uitsluiten – daar moeten we eerlijk in zijn en niet flauw over doen – dat door de stijging van de prijzen, met dat volume aan uitgaven, nu in de praktijk minder projecten zullen worden uitgevoerd dan initieel gepland.

En dan is er nog iets anders: door de schaarste van materialen en grondstoffen kunnen bepaalde investeringen die gepland zijn moeilijk tijdig gerealiseerd worden omdat aannemers niet over het materiaal beschikken. En soms is er ook een probleem van mensen. Hierdoor vragen investeringen meer tijd en duurt het langer voor we ze ook daadwerkelijk gerealiseerd zien.

De Vlaamse Regering heeft de voorbije jaren, naast de groei van het Gemeentefonds, aan de lokale besturen al heel wat extra algemene financieringsstromen toegekend: de dotatie voor open ruimte voor 89 miljoen euro, responsabiliseringsbijdragen in 2022 voor 182 miljoen euro, de compensatie voor de minderontvangsten van Fluvius voor 37,5 miljoen euro, en de compensatie voor niet-VIA personeel (Vlaams intersectoraal akkoord) voor 32 miljoen euro in 2022. Ik denk dat we nog nooit zoveel middelen hebben doorgeschoven naar de lokale besturen.

Daarnaast voorzag de Vlaamse Regering in een aanzienlijke financiële ondersteuning ter bestrijding van de coronapandemie en ook nu voor de opvang van tijdelijk ontheemden uit Oekraïne.

Met het oog op de vrijwaring van lokale investeringen hebben de gemeenten ook een prominente plaats gekregen in het relanceplan Vlaamse Veerkracht. We hebben het er daarstraks nog over gehad met het Kopenhagenplan. Maar ook het project 'Gemeente zonder gemeentehuis' leverde een belangrijke bijdrage aan de investeringscapaciteit van lokale besturen. Deze voorbeelden tonen aan dat we ter zake onze verantwoordelijkheid nemen.

Conclusie, ik zal zoals gezegd de financiële toestand van onze gemeenten blijven monitoren met het oog op het vrijwaren van de lokale investeringen. Wanneer maatregelen nodig zouden zijn, zal ik die bespreken met mijn collega's binnen de regering. Daar is afgesproken dat we een echte grondige evaluatie zullen maken met conclusies, bij de opmaak van de begroting 2023 naar aanleiding van de Septemberverklaring.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Minister, ik dank u voor uw antwoord. De groeivoet van 3,5 procent van het Gemeentefonds is inderdaad decretaal verankerd en zorgt in normale tijden voor redelijk wat zuurstof voor de lokale besturen. Het is een goede zaak en het biedt zekerheid en duidelijkheid voor de lokale besturen waar ze rekening mee kunnen houden in hun meerjarenplanning. Natuurlijk had niemand deze inflatie, deze stijgende energieprijzen en een dergelijke overschrijding van de spilindex verwacht.

Dan zijn er drie mogelijkheden. Ten eerste kan een lokaal bestuur de tering naar de nering zetten met alle gevolgen van dien, met investeringen die worden opgeschoven of zelfs uitgesteld. U zegt dat u daar momenteel geen duidelijke signalen van hebt maar ik denk toch, minister, dat op basis van de Belfius-analyse die is gebeurd, er duidelijke standpunten zijn ingenomen door burgemeesters, ook van uw partij, die openlijk hebben gezegd dat zij op die manier hun investeringsprogramma niet zullen kunnen afwerken.

Een tweede mogelijkheid is rekenen op geld van alle andere overheden, ook van de Vlaamse overheid. Dat is ook het pleidooi van de VVSG.

Een derde mogelijkheid is een aanpassing van de begrotingsregels waarbij de AFM naar achteren wordt geschoven. Ik denk dat daar zeker rekening mee moet worden gehouden. We moeten dat niet blind doen maar het moet toch mogelijk zijn om dat met een of twee jaar op te schuiven. Als dat met twee jaar wordt opgeschoven, moet er een duidelijk financieel plan kunnen worden voorgelegd zodat er niet blind wordt gevaren.

We moeten er inderdaad voor zorgen dat de volgende generaties en ook de volgende bestuursploegen daar niet de rekening voor betalen want de duurzaamheid van die lokale financiën moet op termijn ook kunnen worden gegarandeerd. Iedereen zal dus een inspanning moeten doen. Het is wel goed dat er zeilen zullen worden bijgezet maar elke ingreep zal natuurlijk voor- en nadelen hebben.

Minister, als er niks gebeurt, vrees ik dat dit ten koste zal gaan van de dienstverlening aan de bevolking en ten koste van nieuwe realisaties. Investeringsprojecten zullen worden uitgesteld en geschrapt, wat niet goed is voor het vertrouwen in de politiek. De lokale besturen staan het dichtst bij de burger, de burger heeft daar het meeste vertrouwen in. Het is dan ook goed dat ze die verwachtingen en dat vertrouwen kunnen inlossen.

Ik heb nog twee bijkomende vragen, minister. U hebt samen met de minister-president de brieven ontvangen van de VVSG. Daarin stond ook een uitnodiging tot overleg. Is er overleg gepleegd met de VVSG? Zo ja, wat is het resultaat daarvan?

Hebt u zicht op het aantal gemeenten dat bij u of bij de administratie aan de alarmbel trekt, gemeenten die echt in de problemen komen? U spreekt al een tijdje over het monitoren van het probleem. Hoe gebeurt dat concreet?

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Collega's, minister, ik ben daar ook bezorgd over en ik volg grotendeels de redenering van collega De Loor. Als we onze eigen rekening bekijken en 4,2 miljoen euro moeten gaan zoeken op 165 miljoen euro, dan is dat twee procent. Dat is niet evident. De wagens van de politie, van de brandweer en van de afvalintercommunale rijden spijtig genoeg ook niet op water. Dat moet allemaal nog komen. De lokale besturen zijn waarschijnlijk de motor van de economie, en niet alleen van de lokale economie. Ik ben wel bezorgd. Ik wil niet pleiten voor meer schulden of voor het volledig loslaten van die autofinancieringsmarge (AFM), maar ik ben bang dat de situatie naar de andere kant zal doorslaan en dat we een sneeuwbal aan het creëren zijn die we straks niet meer kunnen stoppen. U

haalt terecht aan, minister, dat de responsabiliseringsbijdrage voor de meeste lokale besturen een zege geweest is want anders waren we al veel vroeger in de problemen geraakt. Je moet ervan uitgaan dat we in 2024 een nieuwe ploeg in dit halfroond krijgen die dezelfde stappen zal zetten want de piek in de hele problematiek moet nog komen.

Ik hoor dat u er in de schoot van de regering aan denkt om naar aanleiding van de Septemberverklaring nog een en ander te bekijken. Ik vertrouw erop dat er binnen de ploeg genoeg voeling is met de noden en besognes van de lokale besturen om ons alle kansen te geven.

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

Koen Van den Heuvel (cd&v): Het is voor de lokale besturen inderdaad moeilijk, maar dat is het voor iedereen: voor onze gezinnen, voor onze bedrijven en voor elk overheidsniveau. De oplossing om de factuur van het lokale niveau naar Vlaanderen te sturen, houdt ook ergens op. We moeten daarin een beetje realistisch zijn. Politici zeggen het tegenwoordig weinig, maar het is een externe schok die de maatschappij in zijn totaliteit moet opvangen en iedereen zal zijn deel moeten doen. Je kunt de bal niet eindelijk blijven doorgeven. We moeten een zekere realiteitszin aan de dag leggen. Velen zeggen dat niet, maar ik vrees dat dat de realiteit is.

Ten tweede hebben de collega's duidelijk gezegd dat er pijnpunten zijn op het vlak van de lokale financiën: heel wat personeelskosten, vier indexesprongen, de energiekosten ... Ik hoef het niet allemaal te zeggen. We hebben de voorbije zeventien jaar van een extra stijging van het Gemeentefonds kunnen genieten. Die was wat steviger dan de gemiddelde inflatie. Nu is dat omgekeerd. Dat is de bluts met de buil.

We moeten natuurlijk zeggen – dat is ook voor u een klein argument, minister – dat Vlaanderen dankzij de inflatiegevoelige Bijzondere Financieringswet ook extra middelen krijgt waardoor je bij de begrotingsbesprekingen kunt bekijken of die 3,5 procent niet kan worden verhoogd. Het is misschien wat contradictorisch, maar een hoge inflatie is een goede zaak voor de inkomsten van het Vlaamse niveau. Er zijn wel wat argumenten om te zeggen dat we van de extra middelen die we dankzij het inflatiecriterium van die financieringswet krijgen, een stukje doorgeven aan de lokale besturen en om die 3,5 procent, zoals ook de VVSG en de collega's hebben aangehaald, te bekijken, zeker wanneer de inflatie hoog scoort en bijna met twee cijfers moet worden geschreven, zoals de voorbije maanden is gebeurd en wellicht nog enkele maanden zal gebeuren. Voor dat pleidooi, minister, krijgt u vanuit deze commissie veel steun.

Een laatste opmerking betreft het al dan niet doorschuiven van de AFM. Daar zou ik heel voorzichtig in zijn. Ik zou daarvoor geen pleidooi houden. Er is al enige flexibiliteit ingeschreven: de AFM kan namelijk tijdens de legislatuur variëren. In het laatste jaar moet je de fakkel doorgeven aan de nieuwe ploeg en dan is het goed bestuur dat de nieuwe ploeg niet wordt opgezadeld met lijken in de kast. De AFM is een mooie maatstaf om aan duurzaam investeringsbeleid te doen. Het is goed bestuur om de fakkel in een financieel gezonde situatie door te geven. Als je de AFM berekent voor de investeringen, speelt dat onrechtstreeks. Je kunt niet zeggen dat je dit jaar niet moet investeren omdat je de AFM moet halen. De AFM is het exploitatiebudget met de leningslast. Dat speelt maar op lange termijn. De investering is geen terecht argument. Daarom moet je heel voorzichtig zijn om aan de vereiste van de AFM te sleutelen.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik wil even inpikken op dat laatste, mijnheer Van den Heuvel, omdat dat hier een paar weken geleden ook ter sprake gekomen is. Ten gronde onderschrijf ik uw analyse. Maar ik kan ook een voorbeeld aanhalen dat uit mijn eigen leven gegrepen is. Onze autofinancieringsmarge voor het einde van deze legislatuur is al mooi en kent zelfs een overschot. Nog tijdens deze legislatuur

gaat men echter een school bouwen, waarvan de subsidies zullen komen na de einddatum van onze autofinancieringsmarge. Ik kan daar dus geen rekening mee houden. Ik ga dus geen schulden achterlaten voor wie na ons komt, maar zij weten dat er nog een mooi zakje vanuit Vlaanderen zal binnenkomen. Dat is dan de bluts met de buil. Ten gronde ben ik het evenwel met u eens.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, ik denk dat de vraag van de heer De Loor een zeer terechte vraag is. Laten we daar niet flauw over doen. We krijgen ook steeds meer signalen, ongeacht de politieke overtuiging, dat lokale besturen wel de druk beginnen te voelen en dat er een grote bezorgdheid bestaat bij de opmaak van de begrotingen, het afsluiten van de rekeningen, het starten van nieuwe meerjarenplanningen, het eventueel aanpassen van bestaande meerjarenplanningen enzovoort. Er is een grote bezorgdheid.

Ik ben het wel eens met collega Van den Heuvel dat we nooit mogen beweren dat wij alle problemen die er nu zijn voor de lokale besturen gaan oplossen, want iedereen heeft een deel van het werk te doen. De Vlaamse overheid, de bedrijven en de gezinnen worden ermee geconfronteerd. Dat is iets dat ons allen treft. Het is een illusie dat Vlaanderen zomaar integraal de meerkosten gaat overnemen; we moeten daar realistisch in zijn. Ik denk dat elk lokaal bestuur dat ook weet. Overal is men bezig met oefeningen om de tering naar de nering te zetten, de begroting wat aan te scherpen en de zaken toch nog op orde te krijgen. Er is inderdaad een verschil tussen de Vlaamse en een lokale begroting. Een vierde van de inkomsten van een lokale begroting is vandaag niet inflatiegerelateerd, terwijl het overgrote deel van de Vlaamse ontvangsten wel inflatiegerelateerd is. Aangezien niet alle uitgaven in Vlaanderen inflatiegerelateerd zijn, ontstaat daardoor wat de heer Van den Heuvel omschreef als een 'niet onslechte' situatie voor de Vlaamse begroting. Maar die heeft ook haar uitdagingen, heel veel uitdagingen. Collega Diependaele waakt daar op een zeer goede manier over.

Ik denk dat we de volgende weken echt wel goed moeten monitoren en goed moeten beseffen dat, als die lokale besturen echt in de problemen komen, ze op een bepaald moment zeer drastische ingrepen en soms misschien te drastische beslissingen moeten nemen. De tijdshorizon om resultaten te boeken is namelijk klein. Als dit in het begin van een legislatuur voorvalt, dan heb je vijf of zes jaar om bij te sturen, maar nu moet je bijsturen voor twee jaar. Dat wordt dus een stuk moeilijker. Ik ben daar zelf ook bezorgd over en volg dat op een ernstige manier op.

Ik ben ook wel wat gevoelig voor wat collega Van den Heuvel zegt over de autonome financieringsmarge en dat men daarbij extra voorzichtig moet zijn. Maar we kijken van de problemen van de lokale besturen mogen we ook niet doen. Het is dus een evenwicht zoeken, goed monitoren en dan op het gepaste moment bekijken of we de lokale besturen toch niet op een of andere manier kunnen helpen om door het woelige water te gaan.

Ik kan me in dezen tot niets engageren en ook de Vlaamse overheid moet haar eigen begroting bekijken. Maar ik engageer me wel heel duidelijk tot het monitoren en het opvolgen.

Ik wil nog meegeven dat we inderdaad al informeel overleg hebben gehad met de VVSG. We blijven daar natuurlijk heel intensief mee praten. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten is onze eerste sparringpartner om goed na te denken over deze problemen.

Ik denk dat de getuigenissen van de heer Van Miert, de heer Van den Heuvel, de heer De Loor en van de voorzitter belangrijk zijn om mee te nemen in de algemene evaluatie.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Dank u wel, minister, voor uw bijkomend antwoord en dank u wel, collega's, voor de tussenkomsten. Met Vooruit stellen we vast en zijn we van oordeel dat er inderdaad iets moet gebeuren. Want als dat niet gebeurt, denk ik dat dat nefast is voor de politiek in zijn globaliteit, want de lokale besturen staan het dichtst bij de burger en genieten ook het meeste vertrouwen. De verwachtingen van de burgers over de prestaties van de lokale besturen stijgen ook altijd.

Er kan inderdaad een parallel gemaakt worden met de gezinnen. Gezinnen moeten ook de tering naar de nering zetten, maar er wordt ook gekeken naar andere instanties, naar overheden om bij te springen en om bijsturingen te doen, zodat ze het hoofd boven water kunnen houden. Het is belangrijk dat die investeringen blijven gebeuren, zowel op het vlak van dienstverlening als beleidsvoering. Ook lokale ondernemingen kijken vaak naar de lokale besturen om te blijven investeren. Want zoals de heer Van Miert zonet zei, zijn de lokale besturen de motor van onze economie en onze lokale economie. Mocht er niets gebeuren, minister, dan denk ik dat dat haaks staat op het Vlaams relanceplan dat uitgewerkt is. We moeten absoluut vermijden dat er sterk wordt geschrapt in die investeringen van de lokale besturen, want die zijn goed voor bijna de helft van de publieke investeringen. Ik denk dat het de Confederatie Bouw was die zei dat een daling of stijging van 10 procent van de overheidsinvesteringen het equivalent is van 2500 tot 3000 jobs, wat niet weinig is.

Minister, ik wil nogmaals wijzen op de sense of urgency. Vroeger was er een programma op Radio 1, 'De toestand is hopeloos maar niet ernstig'. Ik wil het zo ver niet drijven en zeg het omgekeerde: de toestand is ernstig maar niet hopeloos. We rekenen op de Vlaamse Regering om de nodige stappen te zetten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.